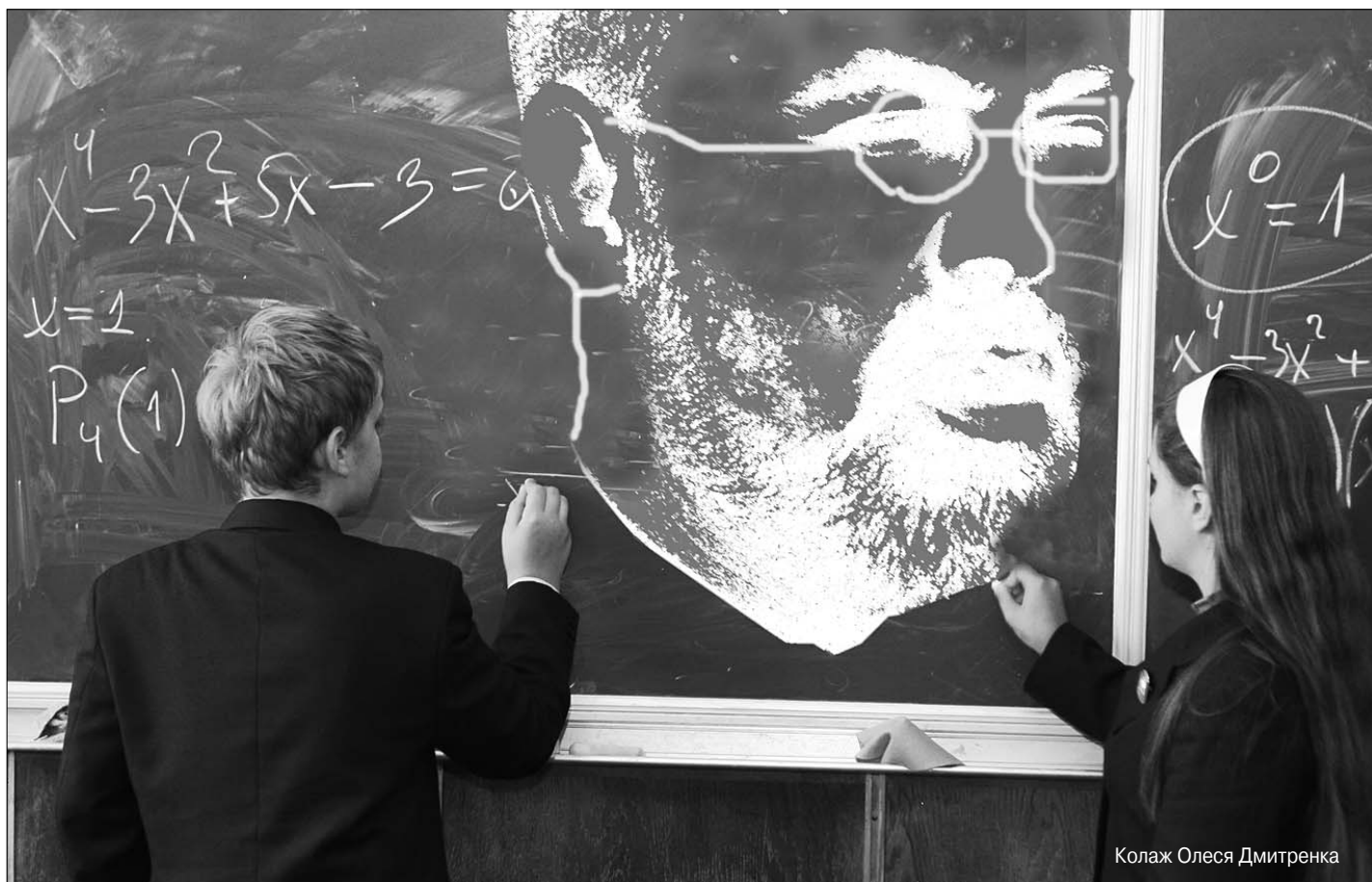

Колаж Олесь Дмитренко

МИ ВІДСТОЮЄМО ПРАВА ДІТЕЙ НА НАВЧАННЯ У РІДНІЙ ШКОЛІ!

Звернення батьківської громади ЗОШ № 15 м. Красний Луч Луганської області

Звертаємося до всіх ЗМІ, до урядовців усіх рангів, до всіх небайдужих громадян держави з надією, що нас почують і зрозуміють.

Рішенням сесії міської ради № 20 від 28.12.2010 року з 1.09.2011 р. нашу школу вирішено ліквідувати, з чим батьки категорично не згодні. Ми неодноразово зверталися до органів влади всіх рівнів. Усі відповіді на наші заяви повторюють одні й ті ж цифри й факти, які не цілком відповідають дійсному стану речей. З відповідей, наданих нам, виходить, що 240 учнів на 11 класів дають середній показник 16(!) учнів.

Причиною для закриття школи називають те, що, буцімто, наші учні потребують більших затрат, ніж середній показник у місті. Але озвучені цифри, які повинні були переконати нас у необхідності закриття школи, викликали ще більше запитань і здивування з приводу фонду заробітної плати та оплати комунальних послуг по ЗОШ № 15. Частина будівлі школи на період опалювального сезону здається в оренду Краснолуцькому приладобудівному технікуму (44 % від загальної площі школи), оплата за комунальні послуги проводиться пропорційно займаній площі, але при розрахунках по школі ці витрати не враховуються. Та навіть якщо все, що нам кажуть, прийняти за чисту монету, то й тоді економія від закриття школи складе, на думку влади, лише 315 тис. гривень. Прокурор міста

пані Л. В. Іванова та заступник губернатора пан Р. В. Мірошник обіцяли долучити до перевірки фінансового становища та розподілу бюджетних коштів по ЗОШ № 15 фахівців КРУ, але актів перевірки нам не надали.

4 березня з трибуни Верховної Ради України міністр освіти і науки, молоді та спорту пан Д. Табачник заявив, що він особисто побував у м. Красний Луч і що проблема ЗОШ № 15 надумана і заполітизована. Чи годиться державному чиновникові такого рангу робити подібні заяви, вводячи в оману населення країни? Хіба візит міністра до маленького шахтарського містечка таке звичне явище, що про нього ніхто не чув і не знав? З нами не хочуть вести конструктивний діалог, на всі питання відповідь одна: "Грошей немає, дітей немає, школа буде закрита!" Пропозиція батьків звернутися до Прем'єр-міністра України пана М. Я. Азарова по фінансову допомогу викликає гомеричний сміх серед місцевих слуг народу.

Місцева влада відкрито глузує з нас, начальник управління освіти міста відповіла нам, що куди б ми не зверталися, кому б не писали, відповіді буде надавати вона сама, і такі, які вважатиме за потрібне. Коли приймали рішення про закриття школи, ніхто не зважив на думку педагогічного колективу, батьків учнів, мешканців мікрорайону, на території якого розташована школа. Після того, як ініці-

ативна група батьків 16.02.2011 року розпочала акцію голодування, міська влада провела збори обраних батьків та розширене засідання ради школи, де вимагали, щоб батьки негайно написали заяви про перехід до інших шкіл. Із грудня по квітень за ініціативою управління освіти міста жодного разу не було скликано загальношкільних батьківських зборів, на яких було б оголошено про закриття закладу та доведено доцільність цього заходу. 28 квітня за наказом начальника міського управління освіти, у кожному класі було проведено позачергові батьківські збори, на яких спеціалісти управління зачитували рішення міськради, відповіді прокурора міста і вимагали від батьків заповнити заздалегідь надруковані заяви про перехід до інших навчальних закладів міста. Згідно з відповіддю секретаря міськради пана В. В. Родченка, на "двох сесіях Краснолуцької міської ради за участю батьківської спільноти ЗОШ № 15 дійшли згоди". Чому про це ніхто, окрім міської влади, не знає? Чому нікого не ознайомили з наказом про ліквідацію школи? Чому від батьків вимагають заяви про добровільний перехід до інших шкіл?

Коли 11 років тому на базі нашої школи було розпочато експеримент із впровадження української мови навчання, ні в кого не виникло питання, чому в серпні місяці батьки забирали заяви в перший клас і переводили дітей до інших шкіл? Чому в російськомовному регіоні батьки не побажали навчати своїх дітей українською мовою? І чи не в цьому причина малої наповнюваності школи сьогодні, відсутності 11 класу і нечисельного 10 класу, який відкрили тільки після скарг батьків? Чому за ці 10 років, коли чисельність учнів у школах катастрофічно впала, апарат управління освіти зріс у кілька разів? На зарплату чиновників, на ремонт приміщень для спеціалістів управління освіти завжди є кошти в дефіцитному міському бюджеті. У той же час

Закінчення на стор. 7

ЩО ЗА ВІЗИТОМ ПАТРІАРХА ГУНДЯЄВА?

3

ПИТАННЯ СТАВЛЯТЬ ЧИТАЧІ "СП"

4–5

ЧИ ЗБУДУЄМО ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ?

8–9

ЛЕОНІД МУЖУК ПРО ТЕЛЕПРОСТІР

11

ЯК ЖИТИ ДОВГО І ЩАСЛИВО

15

“Чи має можливість покупець, придбавши виріб українського виробництва, ознайомитися з інструкцією з його експлуатації державною мовою?”

Н. МЕЛЬНИЧЕНКО,
викладач післядипломної освіти, м. Київ

У ст. 10 Конституції України зазначено, що “державною мовою в Україні є українська мова”. То давайте розберемося, чи у тому просторі, що має високу назву — державна мова — ми вирішили нагальні й кричущі проблеми? Їх забагато.

Моє нещодавнє спілкування з керівниками редакційних підрозділів кількох провідних міністерств і відомств дає підстави стверджувати, що в офіційно-діловому мовленні панує цілковитий хаос. Це й відсутність єдиного, виваженого й аргументованого Державного стандарту, що охоплював би всі вузлові питання офіційно-ділового мовлення (і письмового, і усного), стандартизацію сталих висловів і конструкцій, що застосовуються в офіційно-діловому мовленні (як окремих науковий довідник, затверджений у Міносвіті й у Мін’юсті), оскільки і в редакційному, і в офіційному мовленнєвому процесі — як процесаш творчих — все же переважає людський фактор. Однак офіційно-діловий стиль ґрунтується не на авторстві, а на чітко визначеній нормі. Хоча й усталеність переживає часові зміни і доповнення: “визнати за можливе” (раніше — “визнати можливим”); “вжити заходів” (раніше — “вжити заходи”); “набуття чинності законом” (раніше — “набуття чинності закону”) і т. ін.

Хто на державному рівні мусить відслідковувати те, що в офіційно-діловому мовленні превалюють вузькі стандарти внутрішньовідомчих типових інструкцій над загальнодержавними вимогами, оскільки контролюючої державної функції не виконує ніхто? Частина відомств ніяк не відрветься від застарілої “Примірної (неологізм часів мовного “соцреалізму”. — Н. М.) інструкції з діловодства у міністерствах, інших органах центральної влади, Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, затвердженої постано-

ХТО НАВЕДЕ ЛАД У ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ?

“Я русский бы выучил только за то...” — колись у запалі любові, вірнопідданства і вдячності вигукнув поет. Немає ні запалів любові, ні вдячності в невігластва щодо України, її благословенної багатющої землі, її гостинних терплячих людей. Можливо, ми, просвітяни, найбільше й винні у відсутності любові й поваги до нас самих — хіба ми все зробили, щоб довести: і душа, і руки, і розум наші гідні любові й поваги?! Нині ми принаймні розуміємо, що відбувається невмотивований, некваліфікований наступ на українську мову як мову державних, політичних, громадських, господарсько-фінансових, освітніх, культурних установ. Тим часом про кричущі, роками не вирішувані проблеми в офіційно-діловому мовленні — ні пари з вуст!

вою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 1997 року № 1153, а інші відомства беруть до уваги ніяк не всеохопну “Державну уніфіковану систему документації. Вимоги до оформлювання документів”, видану Держкомархівом України 17 листопада 2003 року.

Єдиних вимог немає і це лише щодо оформлювання документів, тобто їхніх реквізитів. А стандартизація термінологічна, а стилістичне унормування, а приведення до спільного знаменника в усіх міністерствах, відомствах, а також засобах інформації форм написання законодавчих актів, де навіть кома має юридичне значення?! Адже все це в окремих відомствах набирає цілком довільної форми.

То хто ж конкретно відповідатиме за таку важливу галузь як офіційно-ділове мовлення у державі? Хто слідкуватиме за офіційною мовою у ЗМІ? Хто проводитиме аналіз і притягатиме до відповідальності?

Хто на рівні держави розроблятиме і затверджуватиме вкрай важливе і роками не вирішуване питання щодо виробничих норм для літредактора, коректора, оператора комп’ютерного набору відомств — а звідси і постійні кадрові проблеми... Адже офіційно-діловий текст, перенасичений законодавчими актами та правничою документациєю, від-

різняється від публіцистичного або художнього тексту, він за складністю наближається до наукового. Чи розв’язуватиме ці “вузли” Кабінет Міністрів України? Чи візьме на себе колись таку відповідальність Держстандарт?

На нашу думку, на часі стало питання про запровадження Інституту розвитку державної мови при Президентові України. Чому саме інституту, адже була вже така структура як Комісія із врегулювання мовних питань? Однак функцією цього підрозділу була лише мовна ідентифікація законодавства щодо українського правопису, тобто приведення його до спільного лінгвістичного знаменника, а ніяк не винайдення норм, правил, затвердження держстандартів щодо діловодчого контексту державної мови. А це неймовірно складна робота і звичайний лінгвіст-науковець розгубиться серед численних правничих функцій документа, серед його реквізитів, термінології та й загалом законодавчої орфографії. До інституту слід запросити редакторів-практиків із міністерств і відомств, які впродовж своєї редакційної діяльності стикалися із різними джерелами, різними трактуваннями тих самих питань, аби знайти раціональні відповіді на численні запитання.

А вони з’являються лише за відсутності чітко аргументованих норм і правил, офіційно затверджених стандартів, до яких би державною інституцією висувалися суворі, чіткі вимоги.

Не бачимо пильної уваги мовознавців і щодо публічних висловів політичних осіб, роботи журналістів у ЗМІ. А це не лише слід піддавати аналізу, а й ініціювати притягнення до відповідальності, — і щодо невиконання 10 статті Конституції України, і щодо порушень “Українського правопису”. Поки що ніхто у цьому напрямку й пальцем не поворухнув. Наукове мислення у державі вкрилося кригою “нечуттєвості”. Та хтось же мусить не боятися турбувати бюрократів усіх рівнів, які у своїй діяльності порушують статті Конституції України?!

“Щоб перетворити поразку на перемогу, треба її осмислити”, — заспокоювала нас Ліна Костенко. Осмислили. Чи не пора чинити якісь конкретні дії, коли на очах відбувається демонтаж тієї тонкої гармонії мовного буття, якої так важко вдалося досягти? Нині чинні мовні інституції надто інертні та бездієві. Контролюючою ж функцією Інституту державної мови при Президентові й було б суворе й принципове ставлення (аж до притягнення до відповідальності) до держслужбовця щодо виконання ним мовного законодавства.

Але перед тим слід чітко визначитися з вимогами, залучивши до цієї роботи усіх керівників редакційних підрозділів міністерств і відомств, аби вони сформували найважливіші вимоги, вузлові питання, з яких слід починати. Доцільно було б відкрити сайт, можливо, провести конференцію із залученням і науковців, і працівників Держкомстандарту України, можливо — “круглий стіл”, де можна було б ознайомитись із досвідом діяльності фахівців у галузі офіційно-ділового мовлення. І наше тяжке українське буття з його лихами давніми й сьогочасними, проблемами потроху упорядкується.

МОВ “КОРОВА” ЧЕРЕЗ ЯТЬ

Микола ЦИВІРКО

Колекціонування різних ляпів і мовних огріхів, які “проскакують” у телерадіоефірі, особливо з уст спортивних коментаторів, або й у друкованих ЗМІ, стало в Україні улюбленим хобі багатьох філологів. Сказати б, що таким віртуальним збиральництвом займаються самі лише пенсіонери, яким нема чого робити, то ні. Багато ви знаєте коректорів, літредакторів і навіть журналістів із епітетом “колишній”? У тому-то й річ, що не дають старим кадрам іти на заслужений відпочинок. Редагувати витягнуті з Інтернету і сяк-так скопільовані тексти комусь же треба. “Дайош дорогу молоді!” — скажете? Даємо. Але не дуже хвацько беруть. З одного боку, нинішні випускники національних ВНЗ аж ніяк не стають у черги на посаду коректора або літредактора. Робота не легка, не сказати б, каторжна. А платять... З іншого — рівень знання мови й стилістики новоспечених фахівців, м’яко кажучи, залишає бажати кращого. Ну, а якщо, скажімо, боси рекламних агентств вирішують зекономити на редакторах, то це ж одразу помітно. Як от у випадку, про який ітиметься.

Разом із такими поняттями, як супер-, мега- і гіпермаркет, увійшов у наше повсякдення й цілком пов’язаний із ними “флаєр”. Летючий рекламний папірець, — якщо перекласти людською мовою. Саме їх хлопці і дівчата тицяють вам, як правило, мовчки, чи не біля кожної станції метрополітену, чи взагалі в людних місцях.

І от хтось там вирішив, що флаєр має відповідати європейським стандартам. Тобто мати сучасний і привабливий вигляд. Не останню роль при цьому має відігравати — так, в усякому разі, підказує елементарна логіка — і текстове наповнення флаєра. Нам, “національно стурбованим”, хотілося б, аби було воно українським. Але може бути й російським, англійським, мовою есперанто...

Тож вирішила в Україні суцзя організація розпочати випуск високоякісних, європейського рівня флаєрів і сповістила про це досить потужно і ефективно — у вигляді бігбордів. І треба думати, рекламний щит при виїзді з Сирецького гаю, біля тролейбусної зупинки “Вулиця Саратовська”, лише один із багатьох у Києві.

“ЕВРОФЛАЄРА”... Стисло і зрозуміло, чи не так?

Крім двох літер — першої і останньої. Спочатку щодо першої. Невже слідом за журналістами телеканалу СТБ хтось хоче козирнути новітніми “європейськими” віяннями в українській філології? Етера? Катедра? Бльок? Якщо так, то чим пояснити кричущу необізнаність у рідній граматиці, про що свідчить літера остання — закінчення іменника другої відміни у множині? Може, шановні поліграфісти наважились водночас козирнути і ще дечим? Наприклад, умінням “на фене ботать”? Адже хто ризикне заперечити, що це “флаєра” виникло під явним впливом слова “фраєра”? Чим інакше обґрунтувати цей морфологічний русизм, не припустимий навіть у розмовному стилі? І потім, одне діло — та мова, що побутувала у 12-му цеху Київського авіазаводу, де автор цих рядків працював на початку 70-х років минулого століття, і зовсім інше — аршинні написи на щитах, що є важливим елементом оформлення столиці. Наш старший майстер Дмитро Іванович Дегтяренко “грішив” перлами на кшталт: “слесаря”, “токаря”, “ведомостя”, “областя”, “очередя” — і це різало вухо, викликало спротив... То що, на 12-му році незалежності України узаконено ненормативну лексику 12-го цеху?

Ох, не дадуть нам піти на пенсію, не дадуть. Та ми й не проти підробляти, тим більш, пенсії рідко в кого з філологів мають “депутатські” розміри. Хай лише виробники флаєрів не будуть “фраєрами”, тобто не заощаджують на мові й граматиці.

Антон СТУПАК,
м. Луцьк

У публічних обговореннях, які стосуються негараздів у мовній політиці особливо в інформаційному просторі України, мало уваги приділено документації, яку укладають промислові підприємства. А даремно, бо розрахована вона на масового споживача, точніше, покупця продукції.

Чи має можливість український покупець, придбавши виріб українського виробництва, ознайомитися з інструкцією з його експлуатації державною мовою? Знайти там щось українською окрім літер на печатці часто-густо даремна справа.

Цим хвибуть навіть виробники науковомісткої продукції, що укладають документи, розраховані на пересічного покупця. До прикладу, в серці України, в Шевченковому краї, в місті Умань є підприємство БАТ “Мегометр”. Авторитетний монополіст із виробництва засобів вимірювання електричного опору. Ось документ цього товариства: “МЕГАОММЕТРЫ ЦС0202. Руководство по эксплуатации Ба 2.722.062 РЗ”.

В “Руководстве по эксплуатации” (далі — Інструкція) жодного слова українською, навіть на його печатці. Що це: економія грошей

А ІНСТРУКЦІЮ ПРОЧИТАЮТЬ

на друків документа українською чи просто зневажа до “політичних”.

Така ситуація змушує покупця гаяти робочий час на переклад документації, шукати словники, думати, наскільки точним є його переклад — тобто виконувати роботу виробника приладу.

Окрім того “Інструкція” мала б бути не тільки пропагандистом новітніх ідей у галузі вимірювань електричного опору, а й, згідно з вимогами українського законодавства, колективним агітатором за українську мову в цій галузі.

Якщо український виробник високого штибу виробляє продукцію, що не супроводжується державною мовою, то твориться ілюзія, що мова Янгеля і Корольова не розвинута, не має спеціальної термінології. Але це зовсім не так.

Отже, вітчизняні виробники не передбачають, що “Інструкцією” можуть користуватися українці, а тому не завдають собі клопоту з розроблення її українськомовної версії.

Європа, куди ми нібито йдемо і на яку посилаються українофоби різних рангів і мастей, давно вирішила проблему багатомовності експлуатаційної документації, що

розрахована на масового покупця різних держав.

До прикладу, нещодавно придбав кутову шліфувальну машину імпортного виробництва, до якої додано книжечку з інструкціями з експлуатації 26 мовами. І серед цього розмаїття — прекрасний виклад українською. Так виробник демонструє свою повагу до покупця, до принципів ЄС, а також це ніби реклама, що стверджує — товар реалізується в багатьох країнах.

Вважаю, що виробник-монополіст засобу вимірювання електричного опору мав би стати взірцем втілення української мови, її термінології у своєму сегменті виробництва. Ця термінологія розроблена і потребує лише втілення на паперові носії — як вияв поваги керівництва Товариства до маленького українця (знаю, що всі маленькі перед ликом України), дотримання ст.10 Конституції України.

Кому вигідний такий стан із технічною документацією? Звичайно, борцям із нібито “українізацією”, якою навіть і не пахне. Завтра українофоби скажуть, що малороси (хохли) не змогли видати бодай один документ укра-

Микола ЦИМБАЛЮК

У молодого покоління “Чорнобиль” нині асоціюється з міжнародною конференцією, де Україні світова спільнота виділила нарешті півмільярда доларів на будівництво нового саркофагу над ЧАЕС; кількома повільно-“глибокодунними” розтиражованими промовами гаранта під час святкування (!?) 25-річчя трагедії. І удавано-побожним молебнем у пам’ять загиблих і ще живих ліквідаторів московського речника “руського мира” Кіріла в Іллінській церкві в Чорнобилі.

У письменників Ліни Костенко, так само як і в Юрія Щербака, культуролога, професора Римського університету “Ла Сап’єнца” Оксани Пахльовської, докторки історичних наук Юрія Шаповала, італійки Франчески Ломастро свої, гуманітарні паралелі страшного лиха. Вони викарбували їх у щойно виданій книзі італійською мовою “Зоря на ім’я Полин: пам’ятаючи Чорнобиль”, що побачила світ у римському видавництві “Віелла”. І видана вона на кошті італійців.

До збірника увійшли матеріали конференції, що відбулась у місті Віченца (Італія) в Інституті студій суспільної та релігійної історії. Цей захід інтелектуалів “дав поштовх до осмислення проблем Чорнобиля з гуманітарної точки зору”. Тут вміщені переклади поезій та сценарію “Чорнобиль. Тризна” Ліни Костенко. Ілюстрована малюнками дітей, що були очевидцями страшної катастрофи. До книжки додається аудіозапис — диск, що унаочнює роботу конференції. Доречними стали виставки полотен Анатолія Гайдамаки та Ігоря Костіна, відзняті італійськими режисерами.

“Ця книжка — своєрідне вікно для Італії у тему Чорнобиля, у сприйняття України не тільки як частини європейської цивілізації, а й як частини загальноєвропей-

ЦУНАМІ «РУССКОГО МИРА»

Пам’ять людська асоціативна. При слові “Чорнобиль” у старшого покоління в уяві зринає 26 квітня 1986 року: фальшиві й скупі повідомлення про вибух на четвертому реакторі Чорнобильської атомної електростанції; лихоманкова мобілізація на ліквідацію аварії людей і техніки; злочинний першотравневий парад під радіоактивним пилом на Хрещатику. І брехня, брехня і лицемірство високих тодішніх компартійних керівників України і їх покровителів із Москви.

Оксана Пахльовська

ського болю, європейської розгубленості, європейського страху і віри в те, що гуртом можна подолати цю біду”, — зазначила Оксана Пахльовська.

Українська презентація видання — не перша. Вже три раніше відбулися в Італії. Усі пройшли з великим зацікавленням з боку тамтешньої громадськості. А незабаром буде й у Римі.

Розмова про “Зоря на ім’я Полин...” стала аналізом наслідків і причин, що призвели до українського лиха. Ліна Костенко на зустрічі розповіла більше того, що змогла висловити в книзі. Пригадала зокрема й те, що бачила під час численних експедицій “екстремального народознавства” у Зону.

У пам’яті сплила та сама поліська церква. Стара-стара, де-

рев’яна, з потемнілим іконостасом і скорботними ликами святих. Щоразу, приїжджаючи туди, відвідувала її. А поруч парафіяни — старенькі бабусі з поораними зморшками обличчями й натрудженими руками. Це було ще донедавна. Тепер усе змінилось. Поменшало знайомих облич. Якось заїхавши туди, побачила відремонтовану, що лисніла новою фарбою ту саму церкву. Навіть маківка, і та виблискувала бляхою новою. Де широко колись були відкриті двері звели високу паперть — тепер не так-то легко зійти туди стареньким. Та й усередині щось змінилось: поближче до престолу штовхаються тепер кремезні “пацани” з характерною стрижкою і короткими бургісто-складчастими шиями.

Колись тут правив батюшка, не набагато молодший за Божий храм. За дев’яносто десь йому було. Частенько, молебень відслуживши, він одягав піджак з іконостасом бойових медалей, орденів та йшов відспівувати усопших. Тепер там інший. А довкруг церкви тісняться все “мерси” та “бен-ті” — так просто не пройти.

Щоразу, переїжджаючи Ладижичі за Прип’яттю, спостерігала стару бабуню на клаптику землі. Одна-однісінька, а навколо мертве село. Запитала: вам хтось допомагає? “Японці, — каже, — оце приїхали й привезли сляку-таку гуманітарну допомогу”. “Гуманітарку” поселенням везуть і німці, й французи, італійці. Пригадала один випадок, коли вона супроводжувала дві великі машини,

Ліна Костенко

вщерть завантажені такою допомогою з-за кордону — Англії. Безперешкодно перетнули усю Європу, десятків кордонів. На КПП, здається у Зеленому Мисі, їх зупинили. Наші. Нізашо далі не пропускають. Почали вимагати якісь додаткові документи, митну оплату. Довго морочили голови іноземним добродійникам. Перевіряли (не так як законність очманіло-дивовижного збагачення наших олігархів!). Насамкінець, кільком жінкам: українці з Великобританії, київській тележурналістці, Ліні Василівні, а також інженерів й фотографу довелося самотужки вантажити пакунки. А гнелі собі стояли...

Зникають села, відходять потойбіч люди. Села там мертві, а цвинтарі — живі. З покинутих, за-

рослих вище голови бур’янами, з потьмянелих світилин на хрестах дивиться Україна. На проводи вона оживає, прибирається. “Таку красиву рідну мову тільки там почувеш, — скрушно хитала головою пані Ліна. — У Києві такої й близько вже нема”. Люди, втративши малу батьківщину, згадали якого вони роду-кореня.

Але не всім випадає доля лежати у прабатьківській землі. Двадцять сім ліквідаторів лежать у чужій, залиті бетоном на Мітінському кладовищі. Раз у рік старенькі їх батьки, долаючи важку і довгу дорогу, власним коштом добираються до них. Москва і тут злукавила перед світом: он, мовляв, яка слава покоїться в нас, рятівники людства! А кілька сот рублів на проїзд їх рідних у них нема. Та хіба тільки в них? А наші кращі?

Ні, не гідна влада свого народу! “Дискретне щеплення сволочизму”, — назвала Ліна Костенко те, що нині відбувається в Україні. І недалеко — у сусідів. З латинської “дискретне” означає перервне, що протиставляється безперервному, стрибкоподібне. Це може бути наслідком атомарного вибуху для людства (але дух людський його може здолати). Значно страшніший для нас духовний Чорнобиль, що несе для України, для світу цунамі імперсько-шовіністичної політики “руського мира”, породжуючи духовно-видозмінених потвор “нового порядку”.

Як нагад, як застереження є книга “Зоря на ім’я Полин...” європейцям. Чорнобиль — не “Фукусіма-1”. За чверть століття ні українці, ні світ не почули вибачення за скоєне від Москви. Токіо ж зробило це через місяць. І навіть зазнавши власного лиха, японці залишаються людьми. Вони не відмовляють нам у допомозі. Москва ж...

Олег ВЕКЛЕНКО,
професор Харківської державної академії дизайну і мистецтв,
учасник ліквідації аварії на ЧАЕС

Виповнилося 25 років із того часу, коли вибухнув 4-й блок Чорнобильської АЕС. Зруйнований реактор, викинувши із себе радіоактивну хмару, спричинив найбільшу техногенну катастрофу людства. 25 років потому наслідки чорнобильського лиха відчувають не тільки ті, кого безпосередньо торкнувся Чорнобиль, а й наступні покоління.

Чорнобильська катастрофа багато чому навчила, після неї виникли численні соціальні процеси у суспільстві, політиці, науці й культурі. І понині Чорнобиль залишається важливим пунктом для визначення стратегії розвитку енергетики, захисту природи та охорони здоров’я людини. Та все ж, загалом, належних висновків зроблено не було. Нова ядерна аварія на японській атомній станції “Фукусіма-1” довела це. Саме тому актуальною є визначна мистецька подія — міжнародна плакатна акція “25x25”, що експонується у приміщенні Національної академії мистецтв України. Ініціатором її проведення є громадська організація “Асоціація дизайнерів-графіків “4-й Блок” з Харкова.

До участі в акції запрошено 25 найвідоміших дизайнерів світу, серед яких: Ян Райліх мол. (Чехія), Ан Санг-Су (Південна Корея), Карі Піппо (Фінляндія), Маджид Аббасі (Іран), Алекс Йордан (Франція), Люба Лукова (США), Віталій Шостя (Україна), Лін Хорн-Джер (Тайвань), Йохен Фідлер (Німеччина), Володимир Лесняк (Україна), Жоао Мачадо (Португалія), Юрій Гулітов (Росія).

Лаконічна символіка, метафоричність, глибина і виразність знайдених рішень вражають навіть непередбаченого до сприйняття сучасної плакатної мови глядача. В арку-

Люба Лукова (США)

шах видатних дизайнерів світу не знайдеш оптимізму завойовника природи — людини, що приборкала стихійну силу атома й примусила служити її мирним цілям. Як це було притаманно плакату радянської доби. Навпаки — ось у плакаті Люби Лукової (США), на яскраво-жовтому тлі Лаокоон із синами, обвитий атомним змієм — уособлення покліченого людства, що безнадійно заплуталось в електронних орбітах підступного атомного плазуна.

Тривожне враження залишає лаконічний плакат Йосісі Лемеля (Ізраїль). На чорному тлі дві жовті стрічки, якими, зазвичай, позначають місця аварій і катастроф, з написами Чорнобиль, Фукусіма. Слова перекреслюють одне одного і, одночасно композиційно поєднуються на перетині стрічок однією буквою, однією суттю: смертельна небезпека.

«25x25»

Плакат ніби попереджає — людству слід серйозно замислитись над цим.

Зупиняє несподіване графічне рішення видатного французького дизайнера Алекса Йордана. Чисте небо наполовину закрито хмарою. Сонця вже не видно, але промені його ще проглядають в контражурі контуру хмари. На ясному голубому тлі безмежного простору жорсткий, лаконічний напис: “Радіація вбиває”.

Привертає увагу просте, але емоційно насичене шрифтове вирішення теми російського дизайнера Юрія Гулітова. Крізь плутанину хаотичних лінійних розчирок, що нагадують траси елементарних часток і візуально майже відтворюють фізичні процеси атомарного розпаду, можна розгледіти напис “Чорнобиль” і знак радіації.

Ще один росіянин, Ігор Гурович, присвятив свій плакат ліквідаторам катастрофи, які віддали своє життя і здоров’я, захищаючи світ від ядерного пекла Чорнобиля. На його аркуші зображене серце. Ні, це не палаюче серце Данко. Уражене серце на плакаті димить, перебравши на себе смертельну радіацію палаючого реактора.

Впадає в очі й плакат нашого земляка, Народного художника України, академіка НАМУ Віталія Шості. 25 листочків ділового блокнота, розкладених на чорному тлі, залишилися чистими. Проста і груба арифметика напису: 1986+25=Чорнобиль, де знак додавання перетворився в могильний хрест, роз’яснена лаконічним висловом: ЧАС ПЛИНЕ, ПРОБЛЕМИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ.

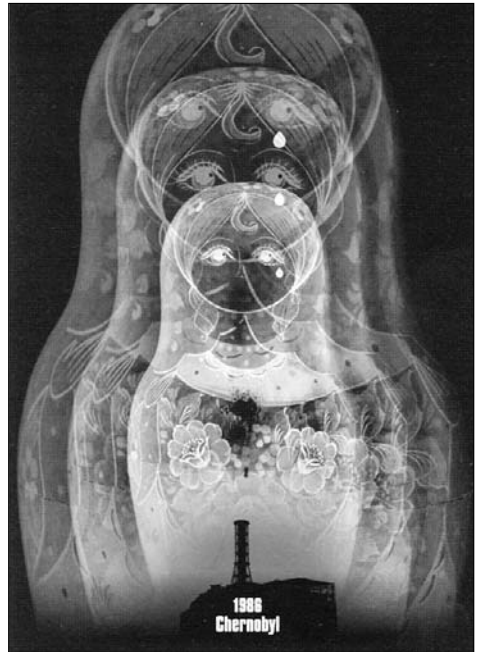
Суть акції полягала в тому, щоб відкрити в різних містах аналогічні виставки плакату саме цих авторів, познайомити з ними якомога більше людей. І виставки справді відбу-

лися майже одночасно у Києві, Харкові, Черкасах, Москві, Норильську, Красноярську. Окремою експозицією плакатна акція “25x25” буде представлена на VIII Міжнародній триеналі екологічного плакату “4-й Блок”-2011 у Харкові.

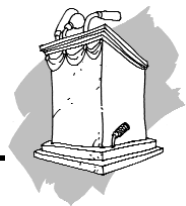
Мистецька акція “25x25” — це гідна да-нина пам’яті тим, хто, ризикуючи життям і здоров’ям, захистив світ від Чорнобильського лиха.

Організатори сподіваються, що вона засобами мистецтва сприятиме подальшому поглибленню уваги до однієї з найболючіших проблем України — Чорнобильської катастрофи та її впливу на довкілля.

Пам’ятаймо Чорнобиль!

Лін Хорн-Джер (Тайвань)

Надія КИР'ЯН
Фото Олеся ДМИТРЕНКА

КОЖНА МАМА — ЯК ВЕСНЯНЕ СОНЕЧКО

У прекрасну пору весняного цвітіння, відродження природи, в другу неділю травня ми відзначаємо День Матері. Хоча за часів радянської влади це свято, як багато інших, було заборонене.

Матір — Берегиню роду, Божу Матір і Матір Україну.

Учасники театральної студії “Мрія”

при Національній бібліотеці України для дітей (керівник Світлана Копйова) прочитали поезії про жінку-матір Ірини Жилен-

ко, Марії Людкевич, Оксани Хлоп'ячої, інших відомих авторів, а також зіграли уривки з п'єс за творами Івана Карпенка-Карого “Бондарівна”, Льва Толстого “Війна і мир”, Жанін Вормс “Сіль”. У цій студії діти глибше ознайомлюються з українською та світовою класикою, творами сучасних письменників. Деякі студійці, прийшовши сюди ще в початкових класах, не полишають своєї “Мрії”, навіть ставши студентами. Активна учасниця студії, нині студентка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Катерина Духно розповіла: “Мені дуже подобається декламувати вірші, грати у виставах, які розвивають, морально звеличують, дають поживу для розуму. Зокрема подобаються українські вистави, які дуже цікаві за змістом, сумні й веселі водночас, наповнені красою українських костюмів. Світлана Костянтинівна — дуже демократичний керівник, завжди прислухається до наших думок, ми її любимо й поважаємо”.

Відома співачка, композитор, керівник гурту “Волинянка” Ганна Маковська виконала власні пісні про родину на слова відомих авторів. Поетичним словом привітали присутні члени літературно-мистецького об'єднання “Духовна скарбниця”, що працює при Київському міському палаці ветеранів.

Теплому, щирому спілкуванню присутніх в аудиторії сприяла навіть погода — після останніх похмурих днів у вікно світило сонечко, лагідне, як мамина усмішка. І всі погодилися з рядками вірша співробітниці музею, поетеси Оксани Хлоп'ячої: “На жіночих долонях тримається вся планета і ціла Галактика”.

МИ ВІДСТОЮЄМО ПРАВА ДІТЕЙ НА НАВЧАННЯ У РІДНІЙ ШКОЛІ!

**Звернення батьківської громади ЗОШ № 15
м. Красний Луч Луганської області**

Закінчення. Початок на стор. 1

учителів зобов'язують “за власним бажанням” брати відпустки за власний рахунок, а ремонти шкіл проводяться за рахунок батьківських гаманців.

Хто вирішив на учнях у Луганській області поставити черговий експеримент із перенесення весняних канікул? У лютому-березні діти вчилися по 6 днів на тиждень, у початковій школі навантаження складало 30 годин, що неприпустимо. З 1 квітня учнів відправили на 18 днів канікул, потім — Великодні та Першотравневі свята, День Перемоги, а з 10 травня починаються тестові роботи для 5—8 класів, про які дізналися тільки в березні.

Ми пропонували на базі нашої школи зробити експериментальний комплекс для дітей 5 років, для яких вводиться обов'язкова дошкільна освіта, тому що на два найбільш густонаселених мікрорайони діє тільки один дитсадок і хоч готується до відкриття ще один, однак офіційна черга до дошкільних закладів у місті сягає понад 1000 діточок, і цей дитсадок не вирішить питання з дошкільною освітою. Однак у влади немає коштів і на це, а підготовчі групи вирішили організувати на базі школи, розташованої на околиці міста, поруч з якою немає жодного діючого дитячого садка.

У мешканців мікрорайону свій погляд на проблему закриття школи: добротна будівля в центрі мікрорайону з автономною котельнею, побудованою, до речі, за рахунок державного бюджету, приваблює ділків, охочих за безцінь придбати кому-

нальну власність. Школу будували за новими проектами, що передбачають наявність басейну, який був побудований, але не працював усі ці роки. Згідно з відповіддю прокурора міста Красний Луч Л. В. Іванової № 022-46с11 від 18.03.2011 р., рішенням 19 сесії Краснолуцької міської ради п'ятого скликання № 11 від 18.04.2007 р. з басейну знято статус частини будівлі школи і його передано в оренду міській організації “Регіон-молодь”, орендна плата становить 1 гривню на рік. Чому і ким було прийнято рішення, що ця організація має важливе соціальне значення для міста та орендує 283 кв. м. на правах бюджетних організацій?

Чому наші чиновники не вивчають чужий досвід, а вважають за краще ставити експерименти на своєму народові? Закриття шкіл, щорічні зміни навчальних програм та строків навчання, введення за два місяці до закінчення навчального року перевірних іспитів-тестів не може сприяти поліпшенню якості знань. Ми переконані, що від якості освіти залежить і якість життя, неосвічене населення не може побудувати міцну державу.

Звертаємося до всіх, хто має подібні проблеми, з пропозицією об'єднати наші зусилля. Ми відстоюємо права дітей на навчання у рідній школі, права вчителів на роботу, права батьків на участь у вирішенні питань, болючих для всієї громади. Ми віримо у щасливе майбутнє наших дітей і нашого народу, нашої України!

**За дорученням батьків учнів ЗОШ № 15
м. Красний Луч Луганської області**

**О. О. АЛЬОХІНА,
Н. В. ОСІПОВА**

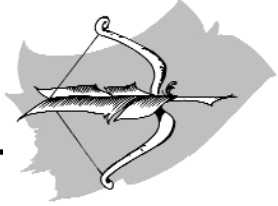
ОБЛИЧЧЯ ЖИВИХ ЛЕГЕНД

Олеся ДМИТРЕНКО
Фото автора

У Києві в Меморіальному комплексі “Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років” відкрилася фотовиставка “66. Живі легенди”. На ній просто неба представлені портрети ветеранів Другої світової війни, які були піхотинцями й артилеристами, танкістами й льотчиками, моряками, під-

пільниками й партизанами. Одні з них воювали з 1941-го, інші потрапили на фронт пізніше, але всім їм пощастило дійти до Перемоги.

Автора проекту, молодого фотографа Андрія Саримсакова, на ідею фотовиставки наштовхнули спогади його діда-фронтовика, й він так захопився зйомкою, що замість 66 портретів ветеранів Другої світової війни, як це було заплановано, зробив 84.

Леонід МУЖУК

Коли поляки кажуть: *польське кіно* чи *польське телебачення*, то мають на увазі те, що насправді є у Польщі. Тобто обидва види мистецтва у поляків є, звичайно ж, — національними. Саме національна ознака кіномистецтва для них є визначальною. І саме вона, як вирішальний чинник, забезпечує польським кіноторам успіх не тільки вдома, а й на європейському і світовому ринках. Польська кіноакадемія щороку з-поміж новостворених кількох десятків національних фільмів визначає найвидатніші.

Цьогоріч і Росія назвала авторів найкращих кінотворів і вручила їм “Золотих орлів”. Того дня, що й річниця непомітної на наших телеэкранах Української соборності. Майже до світанку помпезним дійством тішилися не тільки російські й українські телеглядачі, а й сусідніх країн, що залишаються в зоні російських інтересів.

Російське телебачення, старанно транслюючи церемонію, прагло масштабного узагальнення: “Золоті орли” — символи відродженого духу російської аристократії — триумфально возносяться над пострадянським простором не тільки для улавлення кінематографічних династій держави, а й, насамперед, для возвеличення “отечества” й утвердження “русского міра” всюди, куди він прорикає.

За врученням найпрестижніших кінематографічних нагород “Оскар” світ стежить щороку як за черговим американським кінотріумфом. Бо ж відомо — американці диктують моду на кіно і в кіно.

Чому в Україні нема навіть натяку на подібні конкурси? Сказати, що для того недостатньо українських фільмів, — це нічого не сказати. За всі двадцять пострадянських років Україна не називає стільки назв, за якими стояли б повноцінні українські кінофільми, аби наблизитися бодай до половини того, що створюються у Польщі щорічно.

Не беру до уваги суперечливі факти. Навряд чи варто залучати до аналізу короткометражні фільми, створені за двісті-триста доларів, а то й взагалі поставлені безкоштовно, самотужки, без застосування новітніх технологій та сучасних виробничих можливостей. Як правило, за тими фільмами стоїть перспективна порадка національної кіношколи — досвідчені українські кінематографічні таланти, які не встигли виїхати в Росію чи емігрувати в Америку. З’ява в Україні їхніх талановитих, але надто “дешевлених кінопостановок” — це своєрідний саркастичний виклик байдужості нашої держави, яку вона регулярно демонструє до української культури взагалі і до українського кіно зокрема. Ці фільми, у всякому разі, не можуть сприйматися як повноцінні серійні факти професійного національного мистецтва. А поодинокі успішні постановки художніх фільмів, які викликають певний міжнародний фестивальний резонанс, як скажімо, фільм Сергія Лозниці “Щастя моє”, усуваються з нашої культурно-інформаційної сфери. Крім того, їх ніхто в Україні і не бачить.

Специфічна доля саме цього фільму, який має хай формальну, але українську кінематографічну “прописку”. Озвучений російською, його доля ускладнилася ще й тим, що правдиві художні

«НАШЕ» КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ: ПИСАНКА З БІОТУАЛЕТОМ

узагальнення авторів не до вподоби впливовим московським політикам. Бо, бачте, у фільмі узагальнюється теперішнє життя “великої і невеликої”! Хоча твір, художньо переконливий з огляду на типову правду нинішнього існування пострадянської людини, заслуговує ґрунтовного аналізу. В рамках цієї статті випадає лиш можливість констатувати — подібні щасливі кінематографічні випадки суттєво не впливають на затяжні негативні тенденції, якими позначений теперішній вітчизняний кінопроцес.

Якби з-поміж усіх фільмів, створених у незалежній Україні, вишукувати справжні українські твори, то гостра суперечка, як важка міна, обов’язково вибухнула б серед наших кінематографістів. Бо у нас кожен по-своєму розуміє, що таке національний фільм або *український фільм*. До того ж, ми почастіше й сумніваємося, що це одне й те ж.

До суперечливого, а нерідко й утаємниченого поняття — сучасне *українське кіно* і дотичних критеріїв його пошуку в глобальному світовому просторі ми повернемося згодом. Спочатку — про найближчих сусідів.

На престижних європейських кінофестивалях Росія регулярно здобуває нагороди. Проте головні творчі та виробничі зусилля все ж таки прагматично спрямовує на створення фільмів для телебачення. Бо саме кіно для телебачення якнайефективніше реалізує головні для нинішнього керівництва Росії ідеї політики.

Російська держава забезпечила своїй кінематографії дійову економічну підтримку. Тому їх кіно легко просувається на ринку пострадянського інформаційно-культурного простору. В Україні воно панує впевнено та безперешкодно. Організована Росією системна економічно-агресивна інтервенція російського фільму на пострадянських територіях здійснюється завдяки та внаслідок реальної, а не декларованої державної політики в цій галузі.

Саме в Україні Росія досягала вражаючого комерційного, а ще більше — ідейного успіху. Московський продукт повністю поглинув наш ефірний простір і тепер щоденно працює на утвердження російських цінностей.

У кожного із нас своє ставлення до інформаційно-культурної політики північної сусідки. Але хто ґрунтовно знайомився з її Доктриною інформаційної політики, той знає, що давні кремлівські імперські тенденції, що колись впроваджувалися лише на основі московських нормативів радянської адміністративної Системи, нині вже по-науковому базуються на справжній економічній платформі. До того ж надійно

осучаснений ринковою підтримкою. Як і передбачено тією доктриною, московські ідеї успішно вкорінюються там, де Москві треба. І цей процес триває здебільшого неприховано. Іноді навіть зухвало, бо відбувається завдяки особливим чинникам пострадянського інформаційного ринку і там, де панує російська мова.

Нема потреби аналізувати російську стратегічну мету. Важливіше інше: чому Росія її успішно реалізовує? І як здійснюється московська тактика? Чому той неприхований неокolonіальний процес відбувається на кількох рівнях, які взаємодоповнюють один одного?!

Насамперед, усі головні *московські канали* через супутниковий зв’язок постійно *включені у всі кабельні телевізійні мережі України*. Їх сегмент за обсягами щоденної присутності не є пануючим у нашій культурно-інформаційній сфері. Але специфічна робота, характерна відомою позицією щодо нашої історії і перспектив розвитку української державності, створює зразковий, а головне — узаконений прецедент для свідомого чи сліпого наслідування чужих для українців ідей нашими “козачками”.

Другий рівень — споживання російського екранного продукту. Він надто потужний. Його свідомо підтримують наші вітчизняні телеканали. Наввипередки конкуруючи між собою, хто першим перекупить імпортований продукт, телекомпанії України оперативно організовують його прем’єри. Хоча він здебільшого вже відпрацьований на російських телеканалах. Цей марафон триває роками: прокручені по колу на київських телеканалах, спускаються на обласне, а там на районне коло. Сотні компаній, різних за бізнесовими можливостями, однаково ласі до дешевого російського неопотребу.

Наші телегіганти, та й дрібніші, як шарманки монотонно крутять одні й ті ж фільми, серіали та скандальні циклові телепередачі. Вони настільки переобтяжені одноманітним ерзац-продуктом, що мимоволі складається враження, нібито хтось їх усіх витесав за принципом російської матрьошки.

Заради справедливості варто сказати: до американської продукції не менша запопадливість. Проте янки значно поступаються

за своїми обсягами перед росіянами. На заваді, зрозуміло, — англійська мова та, ймовірно, необхідність дублювання її українською. Щоправда, остання обставина нині вже не дуже й актуальна — нашим телеканалам давно дозволено показувати російськомовні варіанти американського ерзацу, перекупленого знову ж таки у Росії. Варто прикритися традиційним субтитруванням — набрати дрібненьким шрифтом український текст (щоб нікому не заважав дивитися) і все. До речі, статистика свідчить, що понад дев’яносто п’ять відсотків на українських екранах — чужий продукт.

То що з того, що ми дивимось, є українським? Інформаційні новини? Можливо. Але стара технологія дозованого відбору інформації з метою маніпуляції суспільною свідомістю, на жаль, в архів не злана. І це щонайменше залежить від журналістів, які змушені спотворювати правду. Досі в Україні нема усвідомленої потреби ні політичної, ні економічної, щоб під українські творчі сили та ще й на актуальну українську тему хтось захотів вкладати невеликі кошти. А тим паче на організацію виробництва українського кіно, для якого потрібні неабиякі суми, аби наполегливо продукувати українське так, як поляки — своє, а росіяни — своє.

Виявляється, дешевше купити чуже, насамперед російське. Проте є підстави вважати, що затяжний окупаційний період в Україні не безконечний. Адже олігархічна Україна лише до пори до часу не усвідомлює небезпеку щодо свого існування. Вона ще не бачить межі, за якою настає остаточна втрата національного інформаційного суверенітету. А за такою межею — не тільки духовний, а й економічний крах країни та неухильне сповзання її до економічного придатка Російської імперії. І це перетворення відбуватиметься з подальшим закономірним перерозподілом національного капіталу, ясна річ, — не на користь колоніально залежних українських власників.

У п’ятивідсоткову частку продукції, яку називають національною, зараховуються всілякі телевізійні війни, організовані в Україні, та відомі варіації кількох зразків “свободи” від різних журналістів-зайд. Дрібнота організовує

“війни екстрасенсів”, “сусідів”, “родичів”.

Не можу оминати одну унікальну з’яву (грубу суміш ігрового та документального видів) вітчизняного виробництва на тему, так би мовити, “місцевої війни”. Зараз такі телевізійні кентаври гарцюють по ефірній п’ятивідсотковій квоті, яку хочуть визнати власне національною. Усі творці таких “національних” постановок підписують заяви про нерозголошення таємниць. Але всі секрети засвічуються на екрані.

На “1+1” триває показ телевізійного кентавра “Сусідські війни”. Започаткувався він ігровою постановкою, підробленою під документальну правду. Хто і що там грає: чи селяни артистів, чи артисти селян? Творці не надають тому значення. Вони організовують на екрані брудну війну. Бруднішу, у повному сенсі цього слова, важко вигадати, бо точиться вона навколо, вибачте, сільського туалету. Відзняті на екрані люди сприймаються глядачем як реальні, а не “розіграні” сусіди. Автори вдалися до виняткової сценарної технології — створення жорстокого конфлікту. Все село у нього втягнуте — не вигадане, а реальне. Творці серіалу забажали, аби реальні селяни потішилися віртуальним сусідським миром, який запанував з появою біотуалету...

Руслана Писанка подарувала його одній із ворогуючих сторін. Спонсор серіалу сам доставив на знімальний майданчик що просту запоруку сільського миру. Актриса п’ять днів “мирила” сусідів. Для “очистки” штучно утворених брудних конфліктів разом із Русланою по селу, що в Обухівському районі, ходив ще один реальний ведучий. Його роль — українськомовна, Писанка ж мирила селян — російською. Усе це розігране дороге дійство, мабуть, не справило б такого гидкого враження, якби його творці бодай відмовились від затяжних екранних теревенів з приводу бродильного ефекту через вкинуті в туалет дріжджі.

Не варто рецензувати подібні “кризові” твори. Нічого істотного не додасть і критичний аналіз серійних забав, організованих поза межами моралі й здорового глузду, як скажімо, “Міняю жінку”. Страшніше інше — над українцями глумляться. З екрана усунули українську тему, нема там ні нашої історії, ні нашої культури. Нема реального уявлення: в якому суспільстві ми живемо. І яким є насправді реальне нинішнє українське життя. Не віртуальне, а наше. Хоча, чому дивуватися: на телевізійному екрані — самі гендлярі.

ПРО 125-РІЧЧЯ ХУДОЖНИКА НАГАДАЛИ ЙОГО КАРТИНИ

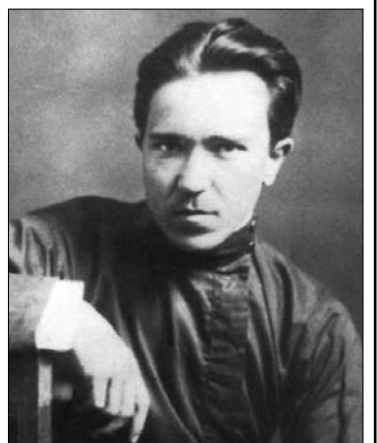
Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Як найкраще відзначити ювілейну дату художника? Виставкою картин. У такий усталений спосіб у Рівному вшанували 125-річчя від дня народження Георгія Косміаді, відомого художника, на рахунок якого майже 5000 творчих робіт. Дивовижним також був педагогічний хист Косміаді — він створив декілька знаних шкіл малювання, зокрема, в українському Рівному та німецькому Гамбурзі.

На виставці, що діє у Рівненському обласному краєзнавчому музеї, представлено три десятки картин художника, малюнки його учнів, а також колекцію оригінальних фотографій, документів, афіш

із архіву митця. Свого часу професор Георгій Косміаді, який через переслідування влади змушений був виїхати за кордон, мріяв, щоб його роботи та творчий доробок учнів залишилися на рідній землі. На початку XIX століття донька Георгія Косміаді Надія Косміаді передала на Рівненщину весь архів батька, таким чином здійснивши його заповіт.

Духовний зв’язок Георгія Косміаді з рівненськими теренами продиктований тим, що у Рівному художник прожив третину свого життя — із 1916 до 1940 р. Тут він викладав малювання у п’яти гімназіях міста. Організовував творчі гуртки, разом зі своїми учнями ставив різні за тематикою вистави, малював декорації, створював

костюми, ініціював творчі та літературні вечори. Навколо нього гуртувалася обдарована молодь Рівного. Справжнім тріумфом стала участь учнів Косміаді у Всесвітній виставці дитячих робіт у Парижі 1937 року, де рівненці були удостоєні найвищих нагород.

Організація започаткована 2000 року за ініціативи ВООЗ, а також за моральної, методичної і практичної підтримки благодійної організації Age Concern England (Великобританія) і благодійного фонду Community Fund (Великобританія).

“Турбота про літніх в Україні” нараховує 2 тисячі волонтерів і має відділення у Києві, Тернополі, Івано-Франківську, Хмельницькому, Житомирі, Миколаєві, Черкасах, Чернігові й Глухові. Мета організації — залучити літніх людей до активної життєвої позиції, навчити допомагати своїм одноліткам.

Волонтери надають юридичну, медичну, психологічну підтримку людям літнього віку, доглядають хворих пенсіонерів вдома, створюють бібліотеки, пункти обміну речей, групи здоров’я, проводять творчі зустрічі з митцями і науковцями, займаються творчістю тощо.

— **Галино Олександрівно, розкажіть, що лежить в основі організації і чи допомагає вам держава?**

— На превеликий жаль, “Турбота про літніх” за всі роки існування від України не отримала жодної копійки, наша держава нас не підтримує і нами не цікавиться.

Хоча ми дуже багато допомагаємо людям, у нас гарні результати. Наша організація побудована за англійською моделлю, бо на час її створення в Україні про волонтерство ніхто нічого не говорив. До речі, волонтерство у Великобританії і Франції становить аж 5,8 % валового продукту.

Волонтерство — дуже вигідна для нас справа, бо всі наші волонтери — літні люди. Наша цільова група — літні люди, а оскільки вони є волонтерами, то від цього вдвічі вииграють: по-перше, вони активні й потрібні, на них чекають і їх люблять, по-друге, за свій вік накопичують велику кількість знань, умінь, і коли цей величезний скарб нікому не потрібний, то це — подвійна біда. Отож у наших волонтерів є можливість поділитися своїми знаннями і вміннями, і тоді той скарб не пропадає, а працює.

Ми звикли постійно кудись бігти, а на пенсії нікуди не треба йти ні завтра, ні післязавтра, ні через рік. Діти виросли, онуки — дорослі. Де себе подіти? Нащо жити? А наші волонтери, коли вони кимось опікуються, відчувають себе щасливими.

— **Говорять, що волонтери здебільшого молоді.**

— Ми не працюємо з молоддю. За всіма опитуваннями, середній вік волонтера — за 45 років. Не тому, що молодь погана, а тому, що вона вчиться, закохується, одружується, народжує дітей: їм на це не вистачає часу. До того ж молодь шодня не може допомагати, а волонтерство потребує систематичності.

До волонтерства треба дорости: у дорослішому віці людина свідомо, більш досвідчена, вміє керувати своїм часом, знає, що віддати і як віддати.

НАШІ ВОЛОНТЕРИ ПОЧУВАЮТЬСЯ ЩАСЛИВИМИ

“Живе той, хто не живе для себе, хто для других виборює життя”, — говорив Василь Симоненко. Саме за таким принципом побудована Всеукраїнська благодійна організація “Турбота про літніх в Україні”: допомагаючи іншим, водночас зцілюєш свою душу. Добро примножує добро, немає часу нарікати на долю — життя продовжується!

Волонтери організації, систематично й наполегливо, допомагаючи літнім людям жити повноцінно, закликають: “Додамо років до життя, життя — до років”. Що ж такого унікального в цій благодійній організації? Про це розповідає директор “Турботи про літніх в Україні” Галина ПОЛЯКОВА.

Наші волонтери працюють дуже добре, бо мають час і можливість. У нас майже третина літніх людей, які нічим не зайняті. Щоб гарно організувати волонтерство, пояснити принципи роботи, треба невеликі гроші й підтримка держави.

— **Які особливості волонтерської системи у Великобританії?**

— Коли я була на стажуванні у лондонській школі економічних і політичних наук, то потрапила до денного центру для літніх людей. Він був розрахований на 300 осіб. Працював, як годинник. Мав курси мов, малювання, театр, дискусійний клуб тощо.

Коли я дізналася, що в них тільки 6 осіб персоналу, була вражена. “Як ви їх утримуєте?”, — запитала. “У нас сто волонтерів”. Мене охопила заздрість, чому за кордоном це можливо, а в нас ні?

Мені також розповіли, що люди, які їздять на автомобілях на роботу, дізнавшись про центр, пропонують підвозити туди стареньких зранку й увечері. Подивіться, сьогодні у столиці на роботу в машині їдуть один-двоє, а якби було розуміння, поінформованість громадськості, то можна було б літніх людей підвозити до центрів, у поліклініки тощо. Та й заторів автомобільних, може, стало б менше.

— **Чи забезпечені в Україні права літніх людей?**

— Ні. Тому ми активно проводимо адвокатську роботу: коли людина не може самостійно захистити свої права, бо соромиться, нерішуча, зневірена чи фізично не може

піти відстояти свої інтереси, тоді наш волонтер їде або з нею або замість неї вирішувати питання. Часто літні люди не знають своїх прав, тому ми підготували для них відповідні брошури.

Лише в Австралії є міністерство у справах літніх людей. Міністр — дуже енергійна людина. За освітою — поліцейський. Я широким розмахом — чому? А він говорить: “Старість — не хвороба”. У Австралії директорами будинків для літніх людей переважно є колишні поліцейські. У нас — лікарі. А старість — це насамперед дискримінація, тому літню людину треба захистити.

У нас є Міністерство у справах сім’ї, молоді та спорту. Коли ми зверталися до нього по фінансову допомогу, нам відмовили: “У вас же літні люди”. Це дискримінація, адже люди похилого віку також сім’я.

— **Мабуть, за кордоном принципово інше ставлення до проблем літнього віку...**

— Похилий вік — вік втрат: молодість, здоров’я, краса, друзі, можливості, колишні інтереси. Це треба приймати так, як воно є, хіба що треба до цього ставитися по-філософськи, вміти це приймати.

Проблеми літніх людей однакові у кожній країні. Лише ставлення до них там гуманніше й цивілізованіше. У Англії, наприклад, є волонтери, які працюють із в’язнями похилого віку. У нас цього немає.

— **Вважається, що жінкам легше знайти себе на пенсії — готувати, доглядати онуків... А чоловікам важче, бо звикли себе реалізовувати на роботі.**

— Я не можу сказати, що жінка, яка доглядає за онуками, мріяла про це все життя. Чи це одне, чого б їй хотілося? Онуки швидко дорослішають і невдовзі не потребують такої пильної уваги.

Раніше я викладала англійську мову в медичному інституті. Дуже часто до нас звертався з проханням щось перекласти всесвітньо відомий хірург. Ми часто телефонували один одному, він був значно старший за мене. І якось, коли він уже вийшов на пенсію, розповів, що став вдома “тибіком”, адже йому тільки й говорять: “ти б пішов”, “ти б зробив”.

— **Одним із найбільочіших моментів старості є депресія...**

— Україна займає перше місце в Європі за депресією серед жінок похилого віку. Жінки живуть довше ніж чоловіки, тому в середньому майже 20 років самотні. А оскільки жінок взагалі більше, то в нас переважна кількість населення за 60 років — жіноча.

Вони страждають від самотності. Я була здивована, коли провела дослідження і виявила, що на сайтах Інтернет-знайомств найбільше жінок із Росії і України. Це ті жінки, що мають гроші на комп’ютер, знають англійську мову. З Швейцарії, Франції, наприклад, таких оголошень про знайомства дуже мало. Проблема самотності — жахлива річ.

— **Галино Олександрівно, порівняйте європейські заклади для літніх людей із нашими. Які відмінності?**

— На Заході, коли людина досягає літнього віку, вона все одно живе окремо. І коли стає старенькою, то їде до будинку для літніх людей, а не до родини. Це нормально, в будинках гарно живуть. Моєму батьку буде 78 років, він увесь день сидить вдома. Якби в нас був гарний будинок для літніх людей, то він би туди переїхав.

У нас будинки для літніх знаходяться за містом, тому старенькі не мають куди вийти увечері, не можуть побути серед людей. У Європі — в містах. А ще наші будинки для літніх мають дуже великий персонал, затратні, а за кордоном їх обслуговує дуже маленький штат. Там спеціалісти не працюють на повну ставку, їх викликають, на відміну від наших, немає електрика, сантехніка тощо.

— **Ви говорили, що видаєте різні брошури для літніх. А чи не видавали газету?**

— Ми видавали єдиний журнал в Україні для літніх людей “Час жити”, у якому розповідали про економічні, соціальні проблеми літніх, навчали відстоювати свої права, налагоджувати стосунки у родині, займатися творчістю тощо. Шкода, але через відсутність коштів журнал перестав виходити.

Звернутися до організації “Турбота про літніх” можна за телефоном: (380) 44 559-38-63, 229-54-61. Адреса: 02100, Україна, Київ, вул. Бажова, 2, 23. E-mail: galalpol@mail.ru.

ЯК ЗРОБИТИ Свій БУДИНОК БЕЗПЕЧНИМ

Галина Полякова розповідає, що мала зустрічі з працівниками швидкої допомоги і травматологічних відділень. Вони вважають, що 80 % усіх травм літні люди отримують у себе вдома.

Зона підвищеного ризику — ванна кімната. “Нещодавно у Тернополі літня жінка у ванні зламала ногу і пролежала там два дні, поки прийшла допомога”, — говорить вона. Тому організація “Турбота про літніх” розробила спеціальний буклет для того, щоб літня людина могла зробити свій будинок безпечним.

Ось деякі прості поради, які інколи рятують життя:

— Коли людина миється, то від перепаду температури може статись інсульт, тому рекомендуємо двері у ванній не зачиняти, і щоб хтось був вдома;

— Не стеліть м’який килимок у ванній кімнаті, замість нього використовуйте гумовий. Ще один гумовий постеліть на дно ванни — тепер Ви не послизнетеся;

— Коли миєтесь у ванній, не нахилийте різко голову, може виникнути запаморочення. З тієї ж причини після водних процедур виймайте пробку у ванні до того, як Ви з неї вийдете, щоб не нахилитися за нею;

— Прикріпіть до стінок у туалеті та ванній кімнаті ручки, щоб зручно було вставати;

— Будьте обережні з милом, часто воно стає причиною падіння у ванні;

— Бажано, щоб біля ліжка був стійкий столик, на який Ви могли б опертися;

— Ніколи не вставайте з ліжка в темноті — біля нього повинен бути вмикач або ліхтарик;

— Відмовтеся від капців, які можуть зіскочити з ніг у невідходящий момент і стати причиною падіння, домашнє взуття має міцно триматися на ногах;

— Дроти від побутових приладів сховайте під килим або покладіть уздовж стін, щоб не заплутатися при ходьбі;

— Не залишайте посеред кімнати стільці, табуретки, журнальні столики, Ви можете спіткнутися;

— На підлокітниках крісла надягніть м’яку тканину, щоб випадково не вдаритися.

ДІТИ ПОВИННІ ПІКЛУВАТИСЯ ПРО БАТЬКІВ

Дорослі діти мають допомагати своїм батькам-пенсіонерам. І це не лише їхній моральний обов’язок, це закріплено в українському законодавстві.

У 51 статті Конституції України: “Батьки зобов’язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов’язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків”.

Обов’язок повнолітніх дітей піклуватися про своїх непрацездатних батьків закріплений і в Сімейному кодексі України (статтях 202—206). Відповідно до ст. 202 повнолітній дочка, син зобов’язані утримувати батьків, які є непрацездатними й потребують матеріальної допомоги. Якщо мати, батько не приділяли дітям належної уваги та були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені, обов’язок утримувати матір, батька у дочки, сина, щодо яких вони були позбавлені батьківських прав, не виникає.

Якщо повнолітній дочка, син не піклуються про своїх непрацездатних, немічних батьків, із них за рішенням суду можуть бути стягнуті кошти на покриття витрат, пов’язаних із наданням такого піклування. Розмір аліментів визначається залежно від матеріального та сімейного становища батьків і дітей. При цьому судом враховуються всі варті уваги інтереси сторін: непрацездатність батьків та їхня потреба в матеріальній допомозі, матеріальне становище дітей, догляд дітей за батьками тощо. Також до уваги беруть отримання батьками пенсії, державних пільг, субсидій, наявність у батьків майна, що може приносити дохід, тощо.

Разом із тим аліменти, що сплачують діти на утримання своїх батьків, безумовно повинні забезпечувати достатній життєвий рівень та необхідні умови для існування.

Матеріали підготувала
Наталія АНТОНЮК

Валентина ЄФРЕМОВА,
мистецтвознавець,
заслужений працівник
культури України

КВІТИ НЕБУ

Дві Національних творчих спілки — художників і журналістів України, вирішили поєднати свої зусилля для проведення художніх виставок у Києві. Такими словами відкрила виставку “Квіти небу” відповідальний секретар КСЖУ Алла Маліненко.

Це перша ластівка проекту “Мандри у просторі і часі” для людей, щиро закоханих у самотню красу нашої мальовничої України. Експозиція розташована в Мистецькій світлиці Київської спілки журналістів України. Творча родина — заслужений художник України, професор Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури, живописець Генрі Ягодкін та його дружина — архітектор та художник, доцент кафедри містобудування Київського національного університету будівництва та архітектури Ганна Носенко та їхня донька — магістр живопису Тетяна Ягодкіна, представили натюрморти та пейзажі останніх років.

Генрі Ягодкін — художник широкого діапазону. На виставці представлений його улюблений “малий жанр” — пейзажі й натюрморти. Оригінальні постановки на підвіконні надають композиціям панорамності й простору, як на картинах: “Бузок і Альпи”, “Кримські мальви”, “Феодосія, троянди проти сонця”, “Літній букет”. Художник майстерно моделює простір світлим, прозорими кольорами, які створюють романтичний настрій і запрошують до подорожей, як на картинах

— “Травень на морі”, “Блакитна затока”, “Червоні вітрила”.

Ще з 1964 року Генрі Миколайович почав навчатися професійному мистецтву. Після навчання у Республіканській художній школі він 1977 року успішно закінчив Київський державний художній інститут, майстерню відомого живописця О. Лопухова. Стажування пройшов у творчих майстернях Академії мистецтв у Києві під керівництвом С. Григор’єва, та дворічний шлях асистентури-стажування при Інституті живопису, скульптури і архітектури ім. Рєпіна (Ленінград, майстерня професора Васильєва). Г. Ягодкін понад 20 років працював як асистент

київських мотивів. Але програмні твори — цикли картин, присвячені давньоруській історії, етноісторичні та картини-ілюстрації до праслов’янського епосу. Художник перебуває у постійному творчому русі, мета якого — усвідомлення сенсу життя на основі відродження мудрості далеких пращурів. Із надзвичайним захопленням митець працює над серією картин із давньоруського епосу. Так 2000 рік ознаменувався декоративно-монументальним розписом “Купальська ніч”, який прикрашає приміщення готелю “Прем’єр-палац” у Києві.

Улюблений художній матеріал **Ганни Носенко** — пастель. У цій делікатній техніці мисткиня створює ліричні картини. Роботи приваблюють композиційним завершеним рішенням, поетичним настроєм, монументальною подачею творчого задуму.

Становленню власного творчого стилю художниці сприяла робота в умовах пленерів на Полтавщині, Київщині, Карпатах. Мисткиня створює свої роботи виключно з натури, тому вони завжди правдиві, ширі й переконливі. Щоразу автор шукає нові сюжети й колористичні нюанси їх вирішення. Звідси унікальність і неповторність художніх образів, які так хвилюють.

Особливої романтики сповнені пейзажні замальовки, створені пастеллю, в яких озвучена вдячність і любов до рідної землі, батьківської хати. Твори мають назву “Рідна хата недалеко”, “Батькова дорога”, “До баби Сте-

паниди”. Вишукана кольорова гама, надзвичайна світлодайнасть, вдале композиційне рішення надають представленим творах особливої інтимної ноти.

Ганна Носенко народилася в Києві, але її родові коріння з мальовничої Полтавщини. 1973 року закінчила архітектурний клас Республіканської художньої школи ім. Т. Шевченка. А після закінчення Київського державного художнього інституту 1979 року (майстерня професора Н. Чмутіної) розпочала трудову діяльність як науковий співробітник відділу реконструкції та розвитку історичних міст Науково-дослідного і проектного інституту містобудування. По сьогодні Г. Носенко викладає композицію, проектування на кафедрі містобудування КНУБА.

Тетяна Ягодкіна, незважаючи на свій молодий вік, має досить потужний список виставкової діяльності. Її твори представлені у групових, всеукраїнських і персональних виставках.

Численні поїздки на пленери вплинули на формування власного стилю, який викристалізувався у прозорій техніці живопису, піднесено-емоційних постановках, колористичному різноманітті. Вона легко оперує світлотіньовими рефлексамі, які

створюють особливу життєдайну ауру. Мисткиня вдало прикрашає натюрмортні постановки городинною, фруктами, чайними предметами. Натюрморти стають частиною побаченого краєвиду, чи морського, чи сільського, і цей синтез натурних постановок із пейзажем, наповнюють твори особливим, філософським змістом. Так розкривається внутрішній світ мисткині, її захоплення від побачених миттєвостей природи. Твори спонукають до діалогу між художником і глядачем, в якому є простір для роздумів. Досить зануритися у такі картини, як “Сонце і персики”, “Фіалкові хризантеми”, “Бузок проти сонця”, “Плоди нашого саду”, “Маки”.

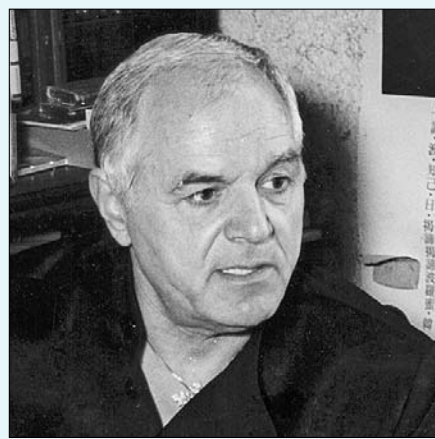
Ніжна квітка має таке коротке життя, але встигає подарувати радість людині. Жодне свято не проходить без квітів. Їх оспівують у піснях, про них складають вірші, ними прикрашають вулиці, площі, присадибні ділянки.

А ми запрошуємо вас відчувати магію прекрасного живопису, помилуватися красою чорнобривців на картині Ганни Носенко, романтичними трояндами Генрі Ягодкіна, чарівними хризантемами Тетяни Ягодкіної. Впевнена, що кожен знайде свою квітку, яка припаде до душі.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

9 травня 2011 року виповнилося 75 років з дня народження незабутнього Юрія Ілленка. Спогади про видатного кіномитця читайте в наступному числі “Слова Просвіти”.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи
Надія КИР’ЯН

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Черговий редактор
Надія КИР’ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301219
Наклад у травні — 20 400

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

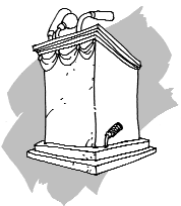
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

“Винен чи не винен Кучма в інкримінованому злочині, встановить не наше правосуддя, покаже неблаганний час”.

Фото Олеса Дмитренка

Петро АНТОНЕНКО

Рух протесту, чи то природно, чи інспіровано, поволі набирає обертів. З'явилися “фани” і “групи підтримки” Кучми, які виступають із листами, заявами на його захист. Зазначимо, що справа ця не нова. Свого часу, після того, як вибухнув касетний скандал, на підтримку тодішнього глави держави залучалися Герої соціалістичної праці, спортсмени-олімпійці і, звичайно ж, охоча інтелігенція.

Вистачає подібного й зараз. На підтримку Кучми нещодавно виступили генерали. Причому, дехто з них свого часу “засвітився” і в демократичному таборі. Звернення до Генерального прокурора України написали дев'ять народних артистів України і колишнього СРСР. Цей документ варто б і процитувати: “Ми добре знаємо Леоніда Даниловича як видатного громадського та державного діяча, людину з великої літери і справжнього патріота Батьківщини”. Далі автори листа зазначають, що Кучма через свій фонд “Україна” підтримує молодих обдарованих діячів мистецтва. І по суті самої кримінальної справи: “Глибоко переконані, що така чуйна, добра і щира людина, як Леонід Данилович Кучма, не здатна на здійснення будь-якого злочину, тим більше такого тяжкого, в якому його звинувачують”.

Підключилося (чи підключили) до захисту Кучми і трудове селянство. За свого земляка вирішили заступитися мешканці його рідного села Чайкине на Чернігівщині, де народився і ріс майбутній президент. Допити Кучми в прокуратурі так обурили селян, що вони готові вирядити до столиці групу захисту. У декого вже й сверблять кулаки, і вони готові з такими, як майор Мельниченко, розібратися “по-чоловічому, по-селянськи”. А як інакше. Ось що каже одна з однокласниць Даниловича: “Його у нас завжди в приклад ставили і поважали. Він завжди був скромним, допомагав у класі тим, хто чогось не розумів з історії чи географії. Він ніколи б не зміг зробити того, що на нього, бідного, кажуть”.

Що на це сказати? Можна згадати слова героя чеховського оповідання “Оратор”: “Таке говорити про живу людину можна хіба що в насмішку”. Можна зазначити, що допомога однокласникові з історії чи географії понад півстоліття тому не гарантує нічого в подальшому житті. Можна нагадати банальну істину, як змінюють людину влада і гроші.

Але найкраще просто припинити зараз безпредметні дебати та безапеляційні заяви на кшталт: “та цього не могло бути”, утриматися від дискусії щодо вини чи невинності экс-президента. Ну, хоча б тому, що, як каже моя тітка в селі, “що там було, ми не знаємо, але знаємо, що там могло бути що завгодно”. Тож не варто перебільшувати поінформованість громадян у нашому начебто обплутаному телеканалами й Інтернетом суспільстві.

Не варто й сподіватися, що крапки над “і” розставить правосуддя. Саме в це люди вірять найменше. Яким би не був вердикт правосуддя у справі Кучми, мало хто йому повірить. Якщо суд виправдає экс-президента, люди скажуть: “А що ми хочемо від такого перекупленого правосуддя?” Якщо (зроби-

Порушення кримінальної справи проти Леоніда Кучми за причетність до вбивства Георгія Гонгадзе викликало неоднозначну реакцію в суспільстві. Дехто схвально відгукується про дії влади, мовляв, перед законом усі рівні, і треба відповідати за свої злочини. Інші співгромадяни, і таких, мабуть, більшість, сприйняли це доволі скептично, як прояв протиборства на владному Олімпі. Але є й такі, що категорично не сприймають притягнення экс-президента до кримінальної відповідальності, бо вважають його абсолютно невинним. Аргументація доволі проста: такого, тобто причетності до вбивства журналіста, не могло бути, бо не могло бути.

мо це фантастичне припущення) суд винесе звинувачувальний вирок та ще й — навіть! — з тюремним ув'язненням, обивателі сприймуть це, як прояв кланових “розборок”. Тому варто перенести акцент дискусії в іншу площину, важливішу. А саме: оцінка Леоніда Кучми

як другого Президента України, оцінка цього більш як десятилітнього президентства, періоду, системи, яку називають кучмізмом.

Якщо в цитованих заявах названо экс-президента як “видатного громадського та державного діяча, людину з великої літери і справжнього патріота Батьківщини”, то така оцінка накладається і на його президентство. Але чи адекватна вона нашій недавній історії, чи не відбувається, мимоволі або свідомо, аберація суспільного погляду? Оцінка ж ця має бути винятково об'єктивною. Згадаймо, що йдеться не про місяці, чи рік-два, а про десять із половиною років! Це більше половини з двох, поки що й неповних, десятиліть нашої незалежної держави. До речі, хто призабув недавно історію, зайвий рік президентства Кучми якось тихцем намалювався після ухвалення Конституції 1996 року, а потім ще додаткові майже півроку — через призначення виборів на осінь 1999-го та затяжну виборів 2004-го. Не кажучи вже, що в тому ж 2004-му затівалася навіть спроба балотування Кучми на третій термін. Словом, аналізувати є що.

Принагідне й таке міркування. Нам завжди бракувало та бракує аналізу нашої історії, давньої і сьогочасної. І короткотермінового, урізаного мало не вдвічі президентства Кравчука. І ще чекає детального аналізу недавнє президентство Ющенка. Не кажучи вже, що за 20 років ми не спромоглися, ні на державному, ні на суспільному рівні провести “Нюрнберг-2”, громадський суд над комуністичним режимом.

Отже, десять із лишком років президентства Кучми. Важко зараз не потонути у лавині подій, фактів, оцінюючи нашу недавню історію. Що це взагалі було? Болісний перехід від бездержавності до держави, від тоталітарної системи до демократичної? Те, що відбувалося і в наших сусідів і співкамерників по соціалістичному табору. Чи це була спроба консервації напівдемократичної напівколонії? Чи стадія так званого дикого капіталізму? Швидше за все, все разом. І з цієї, здавалося б, нуртуючої суміші виварилось десятиліття новітнього болота і застою. На фініші правління Кучми, на початку 2000-х, ми наче повернулися років на 20—25 назад, коли летіли роки і не змінювалося нічого. Відтак основна оцінка — це було **пропаще десятиліття імітації перемін** до справжньої державності й демократії. Або, як грубувати, але влучно кажуть у народі, десять років — “коту під хвіст”.

Найдоступніше порівняння — глянути на переміни у наших європейських сусідів. Різниця разюча, навіть якщо говорити не лише про Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, а й колишні республіки того Союзу, де були й ми, — Литву, Латвію, Естонію. Ще 1999 року, в рік другого обрання Кучми, всі ці країни стають членами НАТО. 2004 року, на фініші кучминої десятирічки, ці країни були прийняті до Європейського Союзу. Якщо запитати, наскільки ж за цю десятирічку Україна наблизилася до цих головних європейських структур, відповідь буде просто сумною.

Натомість активно діяв протилежний російський “вектор”. Попри заяви Кучми, що “Україна — не Росія”, що “Ще одного соці-

лізму Україна не витримає”. Десятиліття кучмізму — це відверта політична, економічна, гуманітарна експансія Росії проти України. Саме в цей період, 1997 року, було укладено міждержавний Договір між Україною і Росією, який важко назвати рівноправним. Хоча б з огляду на ту ж скандальну тему перебування, всупереч нашій Конституції, Збройних сил Росії в Україні: йдеться про закріплене чомусь аж на 20 років перебування в Криму російського Чорноморського флоту. Саме в цей період російськими й українськими олігархами було посаджено нашу державу на наркотичну російську газову “голку”, і не робилося реальних спроб ні розвивати свій паливно-енергетичний комплекс, ні диверсифікувати закупівлю енергоносіїв. Саме в цей період Росія розробила і щедро фінансувала програму своєї духовної експансії на терени колишнього Союзу, починаючи, звичайно ж, з України. Наш інформаційний, зокрема телевізійний простір, сфера преси, радіо, книговидавання, все це було такою мірою заповнене імпортом від північно-східного сусіда, який неприпустимий у європейських демократичних суспільствах.

Саме в цей період утворилася прірва між владою і народом, укорінилося глибоке несприйняття людьми влади, особливо, якщо її очолює такий президент (не хочеться зараз вдаватися до особистих випадів).

Якщо всі ці міркування для когось будуть надто високими матеріями, то можна поговорити й про більш приземлене: соціальні теми, життєвий рівень людей. За зовнішніх ознак зростання статків, як-то десятки телеканалів у кожній хаті, мобільні телефони в кишенях школярів, купівля побутової техніки, чи можуть мільйони простих людей сказати, що за ті 10 років стали жити краще? Невже дехто вже забув, що саме при Кучмі й Лазаренку в Україні з'явилися масові піврічні, річні(!) борги із зарплат вчителям, медикам, іншим бюджетникам? Чи те, що процес не життя, а виживання забирав у мільйонів простих людей останні сили і надії. Що ще разючим ставав контраст між рівнем життя у нас і в розвинених демократичних країнах. А головне — виростала, поглиблювалася не просто прірва, провалля між рівнем життя “вгорі” і “внизу”.

Останнє, безперечно, ознака, бренд кучмізму. Саме в те десятиліття була сформована політично-бізнесово-кримінальна система, для якої політологія з труднощами підбрала назву — **олігархократія**. Витворилося потворне переплетіння брудного капіталу і владних структур, суспільство, де мільярди, попри всілякі економічні кризи, за рік подвоюють, потроюють свої статки. Хто до 1994 року чув бодай такі прізвиська, як Ахметов, Фірташ, Коломойський, той же Пінчук, зять Кучми? Де й звідки вони взялися зі своїми мільярдами, запитує обиватель. А взялися тоді ж, у те десятиліття. Благополучно пережили кількарічне президентство Ющенка, цю несміливу спробу ліквідації олігархократії, і радо повернулися в нинішню систему “Кучма-2”.

Винен чи не винен Кучма в інкримінованому злочині, встановить не наше правосуддя, покаже неблаганний час. Вина його, а також його оточення, яке завжди грає короля, вина апологетів і адвокатів того десятилітнього президентства в іншому: в тому, що замість міцної демократичної держави ми, як і раніше, грузнемо в болоті з назвою “Ніяке”. І так шкода тих десяти ніяких років, на які постаріли і ми всі, і наша молода держава. А ще шкода, що до декого це так і не дійшло...

Президентів України В. Януковичу

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, багатотисячна просвітянська громада Івано-Франківщини, члени найдавнішої громадської організації України, звертаємося до Вас, пане Президенте, з приводу можливого запровадження в цьому році ринку землі.

Знаємо, що в розвинених країнах значна частина земельних угідь є товаром і це цілком нормально для ринкової економіки.

Проте в наших українських реаліях, коли основні капітали знаходяться в руках купки олігархів, а основна маса селян є зuboжлою і готовою за безцінь продати свої ділянки, за теперішньої законодавчої бази, зовсім очевидно, що земля — основне багатство України — дуже швидко стане власністю українських скоробагатків і закордонного капіталу. І для одних, і для інших інтереси українського селянства й української держави загалом чужі.

У той же час, за відсутності цілісної державної програми розвитку села та сільськогосподарського виробництва, яка б передбачала широку самоорганізацію й підтримку сільгоспвиробника, створення середовища та умов, за яких селянину було б вигідно займатися господарством і виробництвом на продаж, жодних стимулів у своїй діяльності як власника землі для широкої маси українського селянства на сьогодні не існує.

За таких обставин зняття мораторію на продаж землі неминує призведе до втрати основною частиною українських селян своєї землі та права на неї, до подальшого збідніння селянства, занепаду і деградації українських сіл. Чи може ставити собі таку мету Президент, який хоче добра своєму народові?

Тому вимагаємо продовжити мораторій на продаж землі до проведення комплексних і системних, підтримуваних у суспільстві, реформувань на селі.

За дорученням Правління Івано-Франківського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Голова С. ВОЛКОВЕЦЬКИЙ Затверджено на розширеному засіданні Правління 07.04.2011 року

Президентів України В. Януковичу

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, багатотисячна просвітянська громада Івано-Франківщини, члени найдавнішої громадської організації України, звертаємося до Вас, пане Президенте, з приводу добудови двох блоків на Хмельницькій АЕС.

Приголомшливі факти вибухів і руйнувань на атомних об'єктах Японії засвідчили, що високий рівень технологій, зокрема й захисту, характерний для цієї країни, не може гарантувати безпеки від ядерної катастрофи.

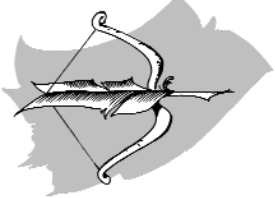
У зв'язку з цим призупинили свої ядерні програми в енергетиці Німеччина, Швейцарія, Бразилія та інші держави.

Натомість Україна, яка пережила й продовжує потерпати від наслідків найбільшої техногенної ядерної катастрофи на Чорнобильській АЕС, вирішила й надалі продовжувати спорудження ядерних об'єктів.

Спеціалісти сумніваються, чи потрібні ці блоки взагалі. Не зрозуміло, чому Уряд зупинився на російсько-радянських технологіях, пов'язаних із Чорнобильською катастрофою. Зважаючи на те, що відповідним договором, ратифікованим Верховною Радою, реалізація та кредитування проекту здійснюватиметься російськими структурами, отже, це рішення вигідне Росії і є ще однією ланкою в довгому ланцюгу обслуговування інтересів сусідньої держави на шкоду Україні.

Вимагаємо переглянути рішення щодо добудови двох блоків на Хмельницькій АЕС в ім'я майбутнього нашого народу та безпеки громадян.

За дорученням Правління Івано-Франківського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Голова С. ВОЛКОВЕЦЬКИЙ Затверджено на розширеному засіданні Правління 07.04.2011 року

РОСІЙСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я У ДЗЕРКАЛІ ПЕРЕМОГИ І ОКТЯБРЯ

3 нагоди візиту Патріарха РПЦ Кіріла до Харкова

Ольга РІЗНИЧЕНКО,
літературознавець,
м. Харків

Харківські журналісти жваво обговорювали заходи влади до приїзду глави РПЦ у “першу столицю” 8 травня. Багатьох переймало, як же буде розгорнуто сцену на т. зв. найбільшій в Європі площі: канонічно зі сходу — лицем до вождя світового пролетаріату, чи з еретичного заходу — спиною до Ілліча. Але як на мене, обидві позиції щодо пам'ятника Леніну від “патріарха путінського типу” Кирила Гундяєва, якого називають у російській пресі “кремлівським міністром по спасінню душ” і “амбітним місіонером—мільярдером у рясі” були виправдані й глибоко символічні. На тлі брендвої в ідеологічній парадигмі “русского міра” Перемоги можна поговорити і про історичну роль РПЦ у встановленні диктатури пролетаріату, і про плідну співпрацю РПЦ із НКВД-КПСС-ФСБ, коли вона плавно переростала на передовий загін партії влади “єдинокорів” по всій території колишнього Советського Союзу. Головна інтрига: чи встигнуть “законослухняні” Кернес із Добкіним до цієї “вікомомної” зустрічі задріпувати плоть у переможні червоні кольори.

Так-от. Це насправді дуже цікаве питання: про спільне червоне єство — російського православ'я і більшовицької ідеології. Достатньо погортати праці хрестоматійних російських істориків Татищева, Карамзіна, Ключевського, Соловйова і перед тобою відкривається таке, що волосся стає дибки: історія РПЦ просякнута кров'ю, тортурами й терором. “Спокусливою єресью антихристиянства під розтерзаними ризами російського православ'я” назвав РПЦ російський мислитель І. Ільїн, трансформовану в “ідеальне зло Леніна” і “реальне зло Сталіна” за М. Бердяєвим, із сьогоднішньою її фазою в Росії — “православним більшовизмом”. Служінням “ідеалу Содомському”, “будовою вежі Вавилонської” називав прот. Г. Флоровський Москву Третього Риму і Москву Третього Інтернаціоналу — дві прірви. Про перетворення червоного фашизму в новий націоналістичний мілітарний фашизм, євразійський за виразом лица і православний в душі побутового сповідництва; однопартійний, з обов'язковою для всіх громадян історіософією, з азійським презирством до особистості, із запеклим запереченням будь-якої свободи в ім'я титанічного месіанізму однієї шостої світу, під відновленням іменем “святої Росії” писав Ф. Степун.

Яскравою ілюстрацією оцінок РПЦ визначними російськими філософами може служити сьогодні факт, що саме з Московської патріархії сьогодні лунають пропозиції щодо причислення до лику святих найжорстокіших масових серійних вбивць “святої Росії”. “Так і хочеться нарешті вигукнути (щодо Сталіна): “Святий праведний Іосифе, моли Бога о нас”, — писав у московській газеті “Завтра” священник РПЦ Дмитрій Дудко. І це абсолютно несуперечлива картина, враховуючи той

факт, що Іосиф Джугашвілі був ініціатором відновлення РПЦ 1943 року і на його честь співалися по церквах здравиці, а по смерті “вождя народів” 9 квітня 1953 року перед панахидою патріарх московський і всієї Русі Алексій сказав буквально наступне: “Великого Вождя нашого народу, Іосифа Виссарионовича Сталіна, не стало. Упразднилась сила великая, НРАВСТВЕННАЯ, общественная: сила, в которой народ наш ощущал собственную силу, которую он руководился в своих созидательных трудах и предприятиях, которую он утешался в течение многих лет. Нет области, куда бы не проникал глубокий взор великого Вождя. Люди науки изумлялись его глубокой научной осведомленности в самых разнообразных областях, его гениальным научным обобщениям; военные — его военному гению; люди самого различного труда неизменно получали от него мощную поддержку и ценные указания. Как человек гениальный, он в каждом деле открывал то, что было невидимо и недоступно для обыкновенного ума. Мы же, собравшись для молитвы о нем, не можем пройти молчанием его всегда благожелательного, участливого отношения к нашим церковным нуждам...”.

Тож Московська патріархія сьогодні існує абсолютно в тому ж вигляді, якою вона була сформована за часів Сталіна, Хрущова і Брежнєва: випестуване комуністами і геополітичними червонопівцями під маскою благообразного православ'я. Це ілюструється, до речі, заявами патріарха Кіріла під час його минулих візитів до Києва, приміром про те, що не

можна прирівнювати сталінізм до фашизму, Сталіна до Гітлера, оскільки російський народ поніс у війні великі жертви. Ці тотожні з путінськими патріарші заяви влучно коментує російська правозахисниця Валерія Новодворська: “Для любого христианина недопустимо дозировать добро и зло, делить зло на домашнее красное лучшее и на чужое черное худшее — полное кощунство. Христианство очень догматическое учение. Не может христианин проповедовать, что злодейство допустимо и ему есть какое-то оправдание”.

Підтримка советських міфологем суголосна виключно агресивному характерові РПЦ, який проявляється у підтримці насильства. РПЦ схвалює війни, вбивства, освячує ядерні боеголовки. Під керівництвом православних священників РПЦ і під гаслами “захисту християнства на Русі” періодично в Росії, а особливо в Москві, відбуваються криваві побойоща.

Напевно, жодний західний церковний лідер від Папи Римського до Біллі Грема не ризикнув би сьогодні, після Другої світової війни сказати, як це зробив Кіріл, військовому льотчику, якого замучила совість через бомбардування Афганістану: “Військовий несе відповідальність тільки за виконання наказу. Присяга і клятва звільняє його від етичних питань. І церква має йому допомогти в цьому”. Напевно, в цей момент червоного батюшку в Гундяєві заступило його справжнє “Я” офіцера КГБ, агента впливу Михайлова, про якого згадував на сторінках “Комсомольської правди” інший колишній агент КГБ

архімандрит Августин (Гундяєв починає як настоятель женеvської парафії МП і доніс на старшого священника): “А женеvский протоиерей-секретарь, заложивший о. протопресвитера, до сих мелькает по “ящику” и учит нас с экрана патриотизму...”

“Яким би огидним не був більшовизм, але можна уявити собі дещо огидніше — більшовизм в ім'я Христа, — ніби передбачаючи майбутнє Росії початку ХХІ століття, писав відомий російський мислитель першої половини ХХ століття Г. Федотов. — Методи ГПУ на службі церкви були б у тисячу разів бридкішими тих же методів на службі у безбожжя”. І чи не тими ж геополітичними методами: тиском, інтригами, травлею інакодумців та іновірів, підкиленими провокуваннями міжконфесійної ворожнечі на тлі гламурних виступів перед маніпульованою юрбою впроваджує чорносотенний патріарх кремлівську неоокупаційну ідею “русского міра” під час свого чергового наїзду в Україну?! І може, в цьому також є свій глибинний підтекст, що здійснює він цей “наїзд” на психіку своїх харківських фанів саме на площі, яка не одне десятиліття носила ім'я засновника ЧК-ГПУ-НКВД-КГБ Дзержинського!

Традиційно у своїх виступах перед широкою аудиторією, Кіріл, виконуючи традиційну для РПЦ “охранительну” функцію, підтримує офіційну олігархічну владу, називаючи обурення в людей існуючим тоталітаризмом гріхом заздрощів і злоби. На той же гріх вказується журналістам, коли вони питають про годинники на священничих руках за десять тисяч доларів, і про його нестримну любов до розкішних авто... Ті ж журналісти, які дозволяють собі запитати Кіріла про його первісне накопичення капіталу у вигляді не обкладеної, через належність до церкви, податками торгівлю тютюном і горілкою, іменуються не інакше, як “юдами”. З цього незалежні російські інтернет-видання роблять висновок, що єдиним Богом для сьогоднішньої РПЦ є Гроші.

Патріарх Кіріл уже досить давно зарекомендував себе як прибічник злиття світської і церковної влад — небезпечної тенденції, яка загрожує відняти в людей основні свободи і оформити РПЦ у тоталітарний інститут придушення прав і свобод людини і громадянина.

Між іншим, М. Бердяєв так описав цю концепцію принципового монізму в сенсі відносин між Церквою і державою: “...державою

розуміється як функція і орган Церкви і держава отримує всеохоплююче значення. Принциповий дуалізм двох порядків — Церкви і держави, Царства Божого і царства кесаря, який залишиться до кінця світу, не визнається, стирається. Це одна з вічних спокус, яка чигає на християнський світ, і на її підставі з'являються утопії, які приймають різноманітні форми — від теократії папської та імператорської до комунізму і євразійства. Євразійці називають це не теократією, а ідеократією. Ідеократія — це панування відібраної правлячої касты, яка претендує бути носієм істинної комуністичної ідеології”. Саме виходячи з тягlosti православно-цивілізаційної євразійської моделі Орда—Московія—Російська імперія—Совєдєнія—Руський мір (Євразія) і реалізується сьогодні російська геополітична стратегія, сутність якої прекрасно передав російський поет ХІХ століття А. Толстой:

*И время придет,
Уступит наш хан христианам,
И снова подымется русский народ,
И землю единый из вас соберет,
Но сам же над ней станет ханом!*

Тобто Московія, яка виийшла з Орди і яка увібрала в себе ідею східної деспотії і язичницького обоження вождя, убравшись згодом, у силу політичних причин, у візантійську обрядовість, ніколи не змінювала своєї сутності: ні в добу опричнини Івана Грозного, ні за часів “Всеп'яніших соборів” Петра Першого, ні за доби торжества “Православія, Самодержавія, Народності” династії Романових, ні в часи червоного терору Леніна-Сталіна, ні сьогодні, коли вона настирно тягне до своїх обіймів нашу країну, а Україна, між тим, ментально, психологічно, з притаманним їй індивідуалізмом, кодексом прихатності, множинною дискретністю і соборноправною церковною свідомістю абсолютно інородна й чужа цій східно-деспотичній моделі розвитку. Та як значає один із теперішніх ідеологів євразійської доктрини С. Пихтін: “Современному русскому сознанию... должна быть чужда философия мирного сосуществования, ...политическая стратегия по возрождению России не может быть ничем иным, как реализацией политики империализма. Признания заслуживает лишь такой мир, который является результатом, продолжением и подтверждением русской победы”.

Чи не цей, власне, месидж про “русскую Победу” доносить сьогодні до вірних УПЦ МП Харкова патріарх Кіріл?

УКРАЇНЬСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ГРОМАДСЬКІСТЬ ЗАКАРПАТТЯ ОБ’ЄДНАЛАСЯ

Володимир ПІПАШ, голова Закарпатського об’єднання “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Нещодавно у Народному Домі Товариства “Просвіта” в Ужгороді відбулася установча конференція Закарпатської греко-католицької спілки імені владика Івана Маргітича. Серед майже ста осіб, що приїхали із багатьох районів області були і духовні отці, і миряни.

Яка ж причина того, що закарпатці у весняний суботній день, коли чимало господарських робіт, відклали все і за власний рахунок подалися до обласного центру? Справа в тому, що актуальною виявилася ідея об’єднання української греко-католицької громадськості області. Ось деякі причини, про які йшлося на конференції.

Перша. Про те, що православ’я в Україні розколоте на три конфесії — відомо всім. Однак мало хто відає, що розкололо у нашій державі є Греко-Католицька Церква. Бо окрім УГКЦ, функціонує ще й Мукачівська греко-католицька єпархія (МГКЦ). Статус “*sui iuris*” (“свого права”) МГКЦ, як **тимчасовий**, був ухвалений на початку дев’яностих років минулого сто-

ліття, коли Закарпаття переживало спалах сепаратизму, організованого спецслужбами деяких іноземних держав. Однак чомусь ця “тимчасовість” аж занадто затягнулася. Більше того, в останні роки, у Ватикані, абсолютно не зрозуміло із чієї подачі, МГКЦ чомусь навіть почали іменувати “Русинською греко-католицькою церквою”. Якщо ще кілька років тому на українських службах у закарпатських греко-католицьких храмах згадували першоієрарха УГКЦ, то зараз ні, бо, виявляється, священикам надійшли від єпископа Мілана Шашіка аж два циркуляри із заборонаю на таке.

До речі, існування в одній державі двох греко-католицьких конфесій унеможливило надання Греко-Католицькій Церкві в Україні, яка є найбільшою у світі за кількістю мирян, статусу патріархату (а такий мають у десятки разів менш численні греко-католицькі церкви).

Друга. Якщо у всіх греко-католицьких церквах світу звертаються до Бога на зрозумілих національних мовах, адже право на це дав Другий Ватиканський собор, приміром, в УГКЦ літургії проводять українською мовою, греко-католики Угорщини моляться угорською, Словаччини — словацькою, Румунії — румунською у Пітсбурзькій митрополії США — англійською тощо, і лише в одній греко-католицькій “конфесії” — Мукачівській єпархії всіляко не лише консервується, а й насаджується служба “мертвою”, незрозумілою церковно-слов’янською мовою. Кому це потрібно? В Ужгородській семінарії навчання йде виключно церковно-слов’янською. Тож не доводиться сумніватися, що лише цією мертвою мовою і зможуть служити молоді священики після закінчення навчання. Більше того, в останні роки, навіть духовним отцям тих храмів, у яких у 90-ті люди вибо-

роли службу українською, керівництво єпархії “рекомендує” проводити ще одну — церковно-слов’янською.

До речі, про актуальність даного питання може засвідчити і таке. На конференції підійшла до мене учасниця — етнічна угорка, греко-католичка. Вона прагне, щоб служба була українською мовою. Чому так? Вона хоче, аби її діти залишалися греко-католиками. Однак ті не розуміють церковно-слов’янської. Тож кажуть,

що, може, тоді їм треба ходити до римо-католицької церкви, бо там служба зрозумілою угорською мовою. Мати — проти! Бо, всі предки — греко-католики, це їхня прадідівська віра. Тому вона просить, аби службу Божу вели українською, яку її діти чудово розуміють.

Третя. Потреба у відродженні християнської духовності, культури, освіти, науково-дослідна робота. Адже з боку деяких анти-українськи налаштованих “нау-

ковців” зі статусом духовних осіб тривають неодноразові спроби перевернути історію церкви в Закарпатті, у т. ч. — катакомбного періоду, охаяти діяльність українців греко-католиків, зокрема подвижництво владика Івана Маргітича, котрий був не лише визначним церковним, а й громадським діячем, патріотом і борцем за Волю України. Дивовижно, але фінансуються такі “дослідження” єпархією.

Перед схваленням установчих документів Спілки та обрання її керівних органів, доповідачі та виступаючі зазначали, що організація не збирається боротися проти когось, “приєднувати”, знімати чи призначати. Головна мета — бути почутими, вислуханими, через громадянське суспільство мати змогу висловити думку. Завданням Спілки, за статутом, є сприяння об’єднанню Мукачівської греко-католицької єпархії з Українською Греко-Католицькою Церквою, із перспективою перетворення останньої в Український Греко-Католицький Патріархат, популяризація української духовної культури, утвердження української мови під час Богослужінь, наукова, освітня, виховна робота, пропагування християнських цінностей, національних традицій, здорового способу життя.

Учасники конференції затвердили Статут та обрали керівні органи організації. Очолили її двоє співголів: о. Василь Данилаш — декан Великоберезнянського деканату єпархії та Любомир Белей — директор НДІ україністики ім. М. Мольнара, доктор філологічних наук професор УжНУ. Управою керуватиме автор цих рядків.

Напередодні конференції вийшло пробне число бюлетеня ініціативної групи зі створення спілки під промовистою назвою “Щоб усі були ОДНО”. Планується подальше його видання як квартальника.

УХВАЛА

Установчої конференції Закарпатської греко-католицької спілки імені владика Івана Маргітича

Установча конференція Закарпатської греко-католицької спілки імені владика Івана Маргітича постановляє:

1. Звернутися до першоієрархів УГКЦ та Мукачівської греко-католицької єпархії із закликом розпочати процес об’єднання в єдину Українську Греко-Католицьку Церкву. Існування МГКЦ *sui iuris* в умовах незалежної України є прикритим анахронізмом, що став причиною штучного поділу греко-католиків України та суперечить усталеній позиції Ватикану визначати територіальні межі окремих церков з огляду на чинні державні кордони, визнані міжнародним співтовариством.

2. Для подолання штучного поділу між греко-католиками Закарпаття та України, породжених столітнім бездержавним існуванням українців, звернутися з пропозицією до проводу УГКЦ та МГКЦ налагодити активні взаємні контакти як на рівні вірних, так і священнослужителів, пропагувати паломництва вірних до греко-католицьких святинь всієї України, організовувати “гостювання” священників та монахів тощо.

3. Просимо керівництво МГКЦ долучитися до проведення Всеукраїнської акції “Моя “цеголка” у будівництво патріаршого собору” у м. Києві, проведення якої на теренах Закарпаття має символізувати соборну єдність греко-католиків України, а також тяглість і незнищеність Володимирської християнської традиції.

4. Закликати керівництво МГКЦ не допускати виявів нетерпимості та українофобії, які дозволяють собі окремі священнослужителі єпархії, а також суттєво посилити співпрацю із фахівцями (мовознавцями, істориками) для вироблення такої мовно-культурної політики єпархії, яка не допускала б дискримінації духовних потреб та національної гідності українців як титульної нації Закарпаття.

5. Звернутися з проханням до керівництва МГКЦ забезпечити навчання дітей та юнацтва католицькому катехизму рідною мовою.

6. Просити керівництво МГКЦ відкликати власні два розпорядження про заборону згадувати у Літургіях першоієрарха УГКЦ.

7. Спільно з керівництвом МГКЦ звернутися до Закарпатської ОДА з вимогою заборонити самовільну перебудову мурованих храмів Закарпаття, яку масово проводять під личиною їх реконструкції.

В Ужгороді, 9 квітня Б. р. 2011.

Василь ШАЙТАНЮК, Лісабон (Португалія)

Виробництво зерна в Україні у минулі часи завжди було питанням більше політичним, ніж економічним і залишається таким за теперішньої влади, яка демонструє на весь світ свою нездатність керувати економікою України, що може дуже скоро привести до краху в цій галузі.

Хоча зі збільшенням ціни на хліб у світі склалася дуже сприятлива ситуація для підняття економіки України, так, як минулі роки Україна увійшла до трійки світових лідерів виробників зерна, обійшовши Росію.

Глобалізація економічних процесів примушує економіки всіх країн інтегруватися у світову економіку, тобто у даному разі запропонувати на експорт свій національний продукт. І хочемо ми цього чи ні, але іншого варіанта вже немає.

Але Уряд України зробив усе можливе й неможливе, щоб наш сільгоспвиробник не зміг продати свою продукцію за кордон. Спочатку брутальними діями силових структур було паралізовано доступ зерна до припортових елеваторів (деякі кораблі залишилися напівзавантаженими), а потім бу-

ло введено горезвісне квотування вивозу зерна з корумпованою системою розподілення квот, на що неодноразово вказували закордонні ЗМІ, посли багатьох країн, компанії яких працюють на українському ринку. Так при отриманні урожаю минулого 2010 року український виробник мав можливість продати близько 15—20 млн тонн зерна на експорт за світовими цінами у 300—320 \$ за тону. Але з відомих причин зерно можна було реалізувати лише на внутрішньому ринку за ціною

мотивує свою поведінку тим, що потрібно було стримати низьку ціну на хліб для населення, а сільгоспвиробники хліба самотужки не в змозі самостійно продати свою продукцію на світовому ринку і змушені звертатися до посередницьких структур. Тому була створена фірма “УКРАГРОБУД”, яка фактично майже одноосібно продавала українське зерно на світовому ринку.

Але погляньмо на цю ситуацію з позиції здорового глузду.

— Виробник зерна не винен

хліба на деякі, або всі сорти хліба.

Для того, щоб невеликі сільгоспідприємства мали можливість формувати корабельні партії зерна у 10—20 тис. тонн, у Європі працює система кооперації. Створені численні кооперативи, асоціації, що об’єднують виробників із правом реалізації своєї продукції на внутрішньому і на зовнішньому ринку. Причому, кожен член такого об’єднання сам вирішує, за якою ціною продати свою продукцію і лише згода на ціну всіх 100 % членів такого

ної “УКРАГРОБУД” державна частка акцій не перевищує і половини (решта нібито належить Януковичу-молодшому, але перевірити таку інформацію поки що нікому не вдалося). Тож за цією розмовою про благо народу стирчать вуха власного збагачення. Розуміючи масштаби обкрадання держави, кримінальні справи проти опозиційних сил ніби на-смійка.

Цинічна навіть назва закону “Про державну підтримку сільськогосподарства України” №8053, який може взгалі привести до економічної ізоляції України, про що попередила Януковича Торгово-промислова Палата Сполучених Штатів Америки.

Але абсурдна політика нашої держави на цьому не закінчується. Зараз знову активно пропагується ідея створення так званого “зернового пулу” між Росією Казахстаном і Україною. Що фактично зводиться до того, щоб дати можливість Росії розпоряджатися українським зерном, бо свого вони вже виробляють менше. Якраз для цієї справи “УКРАГРОБУД” підходить ідеально. Бо хто ж захоче за безцінь віддати росіянам зерно. Тож виробництво зерна в Україні — це велика політика, з якої стирчать вуха...

ХЛІБ НАШ НАСУЩНИЙ

близько 200 \$ із ПДВ. Тобто фактично близько 180 \$, хоча внутрішній ринок був не в змозі поглинути скільки зерна.

Крім того, вчасно не реалізована продукція залишалася у коморах і на елеваторах, що призвело до збитків при зберіганні, і частина вирощуваної кукурудзи залишилася на полях. За інформацією різних ЗМІ ця цифра становить близько 1 млн тонн. До речі, експорт кукурудзи також був призупинений за тією ж схемою.

Кабінет Міністрів України

державі нічого крім вчасно сплачених податків і має право реалізувати свою продукцію самостійно, виходячи з власних міркувань.

— Держава має бути зацікавлена у тому, щоб виробник продав свою продукцію на експорт і отримав максимальний прибуток. Тому що податок на прибуток забезпечує надходження до бюджету.

— За рахунок надходжень до бюджету компенсується ціна на хліб для населення. Наприклад, у вигляді компенсації виробникам

об’єднання дає можливість формування відповідних партій продукції. Тобто повна захищеність від корупції чи махінацій.

В Україні ж нав’язується думка, що лише держава здатна продавати зерно за кордон і для цього була створена вищезгадана фірма “УКРАГРОБУД”, яка зараз фактично є монополістом, бо не отримали квот навіть такі всесвітньо відомі компанії, як “НІБУЛОН”, а деякі транснаціональні компанії взагалі залишили ринок України, як, наприклад, “КАРГІЛ”. Але ж у новостворе-

“Акція “Збудуймо Кобзареву церкву” збудила суспільство, бо екранувала те, що витало в повітрі — вболівання за українське, за Україну”.

ЧИ ЗБУДУЄМО КОБЗАРЕВУ ЦЕРКВУ?

Десять років тому, 20 травня 2001 року, в переддень 140-річчя перепоховання Тараса Шевченка в Каневі, на могилі Кобзаря просвітяни виступили з ідеєю спорудження каплиці біля Тарасової гори. Міркували: якщо нас, українців, 70 мільйонів у світі, то, навіть невеликими пожертвами, зможемо звести не лише каплицю, а й гідну Кобзареву церкву — церкву єднання, церкву братолюбства, церкву власної перспективи.

Ідею підтримали всі просвітянські й інші громадські організації, земляки з-за кордону, письменники, політики, тисячі українських громадян. То чому ж ще й досі не постала церква, в яку люди вклали і кошти, і душу, й любов, вірячи: “Збудуємо з миром і будемо з миром!”?

20 травня 2001 року в Каневі було встановлено хрест на вказаному дирекцією Заповідника місці, а редакція “Слова Просвіти” розпочала висвітлення акції “Кобзарева церква”. Міжнародний благодійний фонд “Українська родина” надав реквізити рахунку в Подільській філії АКБ “Київ”.

багатовікових традицій і звичаїв”, а для цього слід збудувати в місті театр, картинну галерею, готелі, розбити парки з алеями і водограями, дитячими майданчиками; подбати про тролейбусне сполучення; відкрити в Каневі Інститут історії України, інші наукові й культурні осередки. Вся світова Шевченкіана має бути зосереджена тут. Під канівським небом повинні відбуватися щорічні всеукраїнські свята кобзарського мистецтва, міжнародні симпозиуми українців світу, традиційні Шевченківські читання (всесвітні). (Зінаїда Тарахан-Бережа, “Слово Просвіти”, ч. 10, 2001 р.).

Усе це тепер — прекрасні візії романтиків-мрійників, а тоді, в рік десятиріччя української незалежності, це було реальними планами для нової країни, для виховання нашої молоді, а в кожному з нас — національної гідності: тут і історія, мова, і родовід, і наша історія, й культура, і самоідентифікація.

Ні, не все являлося в рожевих тонах і захмарних сподіваннях. Ось цитата з мого інтерв'ю з тодішнім першим заступником голови Канівської міської ради М. В. Москальцем:

“Ми просили владу визначитися і визнати Канів містом з особливим статусом. З цим питанням зверталися до Верховної Ради, уряду, але воно зависало...”

Канівці — так ми називаємо себе — пишуться своїм містом, Тарасовою горою. На Шевченків день народження тисячі наших жителів по добрій волі йдуть до Тараса. Дорога забита — тисяч п'ять одразу йдуть! Канівці були б раді гостям, аби була можливість облаштувати місто для туристів з України, з усього світу. А поки що до нас приїждять високі посадовці, порівнюють Канів із Меккою, говорять високі слова, а потім сідають у свої дорогі машини і йдуть, — до них уже не доб'єшся, скільки не старієш”.

Отже, десять років тому Канів уже втратив свій статус промислово-індустріального центру — “Магніт”, “Горизонт”, “Закордон-енерго” занепали. А як туристично-культурний осередок “українська Мекка” перебувала в стадії добрих намірів і прожектів.

Тож 20 травня 2001 року, встановлюючи хреста на почин усіх добрих задумів, просвітяни сподівалися на посполите зрушення,

що, переборюючи й економічні негаразди, і політичні перепони, стане могутньою хвилею, яка очистить дороги і стежки українців до Тарасової вершини, до заповідного Канева, давши змогу йому постати чистим, здоровим, сильним містом. А Кобзаревій церкві — бути своєрідним духовним символом третього тисячоліття...

19 липня 2001 року відбулося установче засідання Оргкомітету зі спорудження Кобзареві церкви. Патріарх Філарет, Митрополит УГКЦ Любомир Гузар, Віктор Ющенко, Павло Мовчан, Ігор Юхновський, Микола Жулинський, Олександр Омельченко, Юрій Мушкетик, Володимир Семиноженко, Микола Плав'юк, Юрій Богущкий, Юрій Костенко, Володимир Костенко, Володимир Лук'янець, Валерій Альошин, Юрій Розсада, Іван Дзюба — ці імена не потребують “розшифровки”, скажемо тільки, що тоді вони представляли і владу, і громадськість у найширшому аспекті. Було створено Робочу групу та Наглядову раду, прийнято рішення про конкурсний відбір проекту церкви Тараса, та головне, що звучало на цьому зібранні, — не зволікати з виконанням задуму.

У рік 10-річчя Незалежності України нам здавалося, що процес об'єднання розпочався. Але... 24 серпня 2001 року до підніжжя Кобзаря на Чернечій горі не було покладено чи навіть прислано вінків ні від Президента, ні від Верховної Ради, ні від жодної з партій. Побувала там одна-єдина делегація — від просвітян Аргентини і ВУТ “Просвіта”. І пояснювалося це банально — політики переймалися виборчим процесом, який “нависав”. І хоча генеральний директор Шевченківського Національного заповідника Ігор Ліховий був переконаний, що “боротьба за Україну завжди проходить через Шевченкову могилу”, й десятиріччя Незалежності це десятикратно підтвердило, ми зауважили, що останній Кобзаревий прихисток, Святиня нашого народу перебуває в інформаційній блокаді — в газетах писали про “канівську четвірку”, але не про стан справ у Заповіднику та в місті Каневі, полишених напризволяще.

...Восени 2001 року вся країна, а з нею й просвітяни поринули у виборчу стихію: разом із лідером

“Нашої України” В. А. Ющенком міркували над тим, “як нам прийти до українця, який є сьогодні лібералом за позицією, християнином за вірою, патріотом від батька-матері і демократом за покликанням”. Адміністратор Кучми матеріалізувався з тінювого у відкритого учасника виборчого процесу і намагався провести вибори до Верховної Ради за російським сценарієм. Загострилися питання релігійні, СДПУ(о) виступила з проектом “офіційної російської”, справа Гонгадзе, як і роковини акції “Україна без Кучми!” втратили свою гостроту, одначе поділ сил — опозиційних і провладних — відбувся.

2002 рік почався під знаком парламентських виборів і ще більшим рухом назад від демократії. Не оминув виборчі перипетії й Кобзареві могили: навіть у ставленні до Святині поділилися думки, й ідея Церкви єднання почала викликати розбрат: у когось — сумніви щодо місця зведення церкви, ще хтось доводив, що Тарас Григорович — “язичник!”, когось не влаштувала політична орієнтація просвітян... Словом, роздвоєність і розтроєдженість душ, які не могли піднятися над своїми політичними та буденними інтересами, над дрімучістю суєтності і захланності.

Сумно й дивно, але в незалежній Україні Шевченкіана почала набувати ознак ритуальності: 9 березня—22 травня, а потім — майже жодних згадок у пресі та на телебаченні. Значно поменшало й паломників та екскурсантів на Чернечій горі, а масові заходи прив'язувались до подій політичних... Кучмівська влада, зробивши “мертву петлю” в історії України, впала в застій — обростала “синками” з владних і олігархічних кланів, яким усе національне було не просто байдужим, а ворожим. 2003 рік — ще й час тривожних повідомлень про руйнації десятків національних пам'яток...

ВБОЛІВАННЯ ЗА УКРАЇНСЬКЕ, ЗА УКРАЇНУ

Треба було прорвати завісу мовчання навколо Тарасової церкви, тож ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка спільно з Національною телекомпанією виступає із задумом телемарафону — він відбувся 21 вересня 2003 року в прямому ефірі на УТ-1 за муж-

Любов ГОЛУТА

“ТАРАСОВА ГОРА, КОБЗАРЕВА ЦЕРКВА, ЗАПОВІДНИЙ КАНІВ”

— саме так бачила редакція тематику своїх публікацій, сприяючи тому, аби Шевченків Національний заповідник і саме місто Канів зберегли свою самобутню красу для нащадків — в усій повноті й одухотвореності, як і личить людям третього тисячоліття.

Тим більше, що в серпні 2000 року Президент України Л. Кучма видав Указ “Про вшанування пам'яті Тараса Григоровича Шевченка”. Серед його пунктів — створення на базі недобудованого Канівського будинку культури Шевченківського культурного центру, реконструкція музею на Чернечій горі, відтворення історичного і природного середовища Тарасових обр'їв, газифікація, обладнання кінолекційного та виставкового залів, музею, готельного комплексу.

Просвітяни також долучалися до проблем, якими переймалися хранителі Кобзареві могили. В ті дні ми опублікували статтю Зінаїди Тарахан-Бережи та Резолюцію звернення науково-практичної конференції “Шевченківський національний заповідник: історія і перспективи”. Учасники конференції, присвяченої 75-річчю оголошення території могили Тараса Шевченка Державним заповідником зверталися до Президента України Леоніда Кучми, Голови ВР Івана Плюща, Прем'єр-міністра Віктора Ющенка, перейняті тривогою за майбутнє Шевченківського меморіалу в місті Каневі. Не зважаючи на заборону будь-якого промислового будівництва в цьому районі, Канівська міська влада ухвалила дозвіл на спорудження на березі Дніпра навпроти могили Т. Г. Шевченка філію алюмінієвого заводу іспансько-українського СП “Інтерсплав”, якраз у зоні охоронного

ландшафту. Звернення до сильних світу цього було вмотивованим: Шевченківський заповідник започатковано постановою РНК УРСР від 20 серпня 1925 року “Про оголошення могили Тараса Шевченка Державним заповідником”. Радянська держава взяла на себе зобов'язання будувати Музей, сходи, готелі для гостей, причал. Тоді й було оголошено територію заповідника у багато разів меншою, ніж передбачав законопроект Симона Петлюри, поданий Центральній Раді у квітні 1918 року, а саме: понад дві тисячі десятин — “...вивласнити в радіусі п'яти верств, взявши за центр хрест, всі землі й води, що лежать довкола могили”.

“Ігнорування РНК УРСР цих пропозицій — пише З. Тарахан-Бережа — з часом... стало фатальним для національної святині, зокрема наприкінці 80-х років... Переможцем у цьому двобої вийшов наш народ, який примусив тогочасних лідерів у тоталітарній державі протягом 1989—1990 років прийняти три урядові постанови... Вони надали Заповіднику статусу Національного, започаткували заказник “Тарасовий обр'їв”, торкнулися майбутнього розвитку Канева. ...розпорядженням Ради Міністрів УРСР від 5 травня 1990 року було призупинено будівництво Всесоюзного об'єднання “Закордоненергобуду” Міненерго СРСР...”

Ось такі тривожні сторінки мусила заповнювати у своєму літописі Святині віддана і послідовна Зінаїда Панасівна, яка живе й працює з переконанням, що “Цей шматок землі має довічно належати Тарасові Шевченку, який стояв, стоїть і буде стояти на сторожі України, на сторожі рідного народу, його духовності”.

Хранителі Тарасової могили і Тарасові землі виплекали ідею Канева — “духовної столиці українського народу, центру відродження української мови, культури, історії,

нього сприяння Президента Національної телекомпанії Олександра Савенка.

Акція “Збудуймо Кобзареву церкву” збудила суспільство, бо екранувала те, що витало в повітрі — вболівання за українське, за Україну. І це не лише політичні принципи — був пошук самоідентифікації, розуміння того, що Україна може зберегти своє національне обличчя лише тоді, коли збереже духовні цінності. Тарас Шевченко, який сформував націю, першим назвав нас українцями, був (і сьогодні є) актуальним, як ніколи. Мати своє обличчя — це, насамперед, не ритуальною людиною бути, а наповнюватися національним змістом.

Голова Оргкомітету Павло МОВЧАН так сформулював просвітянську ідею:

— Церква буде стояти, як нам уявляється, біля самого початку дороги до могили Шевченка. Людина, яка приїхала до Чернечої гори, аби вклонитися Кобзареві, обов’язково зайде до неї. Це не конфесійна, — підкреслюю, — це Тарасова церква. І ніхто її не промине. Усі зайдуть, поставлять свічку, — чи піднімаючись на гору, чи спускаючись.

Це буде Надбрамна церква. Навіть байдужий, коли він пройде через цю, Шевченкову браму, — щось в ньому оживе чи зародиться, — я в це вірю.

Прочитуємо й тодішній діалог в ефірі Олександра Савенка та Павла Мовчана про те, чи може стати акція всенародною:

О. Савенко: Вона повинна такою стати. А я докладаю максимум зусиль, — усе, на що здатен я, як менеджер, як Президент телекомпанії, — для того, щоб вона стала масовою, дійшла до кожного українця. Річ у тім, що це справа кожної нашої людини, кожного громадянина. Тому, що на Чернечій горі — не просто могила Шевченка, це могила-пам’ятник. А Кобзар — квінтесенція нашої духовності. Прохід до цієї могили, до цього пам’ятника має здійснюватися через Храм.

Сьогодні відроджується дуже багато церков, наших святинь. Але

Кобзарева церква — особлива. Звичайно, на її спорудження повинні давати гроші й олігархи; але я дуже не хотів би, щоб, як деякі відроджені храми, Шевченкова церква існувала лише у матеріальному втіленні. Деякі храми, побудовані навіть за великі гроші, стоять мертві. Як кажуть святі отці, треба їх вимолити... В той же час я знаю інші церкви. Я бачу, як їх надихають молільники, оживляючи щирими молитвами і пожертвами від серця.

Ось чому я хочу, щоб не було в Україні людини, яка б не додала своєї копійки, — цей храм повинен бути зведений на народні гроші, а не на мільйони, які хтось вийняв із однієї кишені. Ці кошти на Кобзареву церкву повинні збиратися, як джерельця, маленькі річечки, які впадають у широке річище Славути. Не випадково ж Чернеча гора стоїть над його чи не найширшим плесом, — ось так розлого й наші кошти повинні стектися в одне — копійка до копійки. І тоді цей Храм не треба буде вимолювати. Він уже буде надихнутий нашими душевними, духовними порухами. Для мене це має принципове значення.

І тут повинно бути все максимально чисто і чесно.

Звертаємося до кожного українця не з вимогою, ні: ми сподіваємося на дійсний порух душі!

Закликаючи “Збудуймо Кобзареву церкву!”, готуючи спільний телемарафон, ми сподіваємося, що він буде справді красивим, високим, духовним.

П. Мовчан: Чи ми відбудемося, як нація, у третьому тисячолітті, у найближчому сторіччі, коли є тенденції до нівеляції всього національного, і коли за рахунок національного тільки й можуть вистояти нації? Йдеться не про ізоляцію, а про таку важливу природну річ, як взаємодоповнення. Кожна нація є великим доповненням до великої картини світу, яку створив Господь Бог. Це світове могутнє багатоголосся існує для того, аби ми розуміли свою унікальність, не були приреченими на мутації, на зникнення. Витісняючи якусь мову, людство руйнує великий космічний

план: кожна мова, як і кожна культура, — це є унікальне бачення світу, неповторне, як і кожен із нас.

Тарас Шевченко, який увібрав квінтесенцію всього національного, чия мова зробила величезну справу — культурну, ідеологічну, політичну, потребує цього Храму. Потребує такого загальнонаціонального включення, — щоб ми не були такі розпорошені. Мова Шевченка — консолідуюча, бо це наша, державна мова. “Кобзарева церква” — це Храм нашої мови, нашої душі.

О. Савенко: Однією з основних засад цього проекту є те, що ми ні проти кого не боремося. Ми боремося за себе, на своїй землі, — як сказано у Велесовій книзі. І від позиції кожного з нас залежить те, якими будуть — якщо не наші діти, то наші внуки. Видатний українець В’ячеслав Липинський говорив так: “Щасливі нації, як і щасливі сім’ї, відбулися тому, що відбувся об’єднуючий принцип”. “Кобзарева церква” має той же об’єднуючий принцип — ми повинні всі об’єднатися навколо неї, незважаючи на те, що ми всі такі різні. Збудуємо миром — будемо з миром! (“Слово Просвіти”, ч. 35 (203), 27 серпня — 2 вересня 2003 р.).

Починаючи з ч. 39 за 2003 рік “Слово Просвіти” регулярно друкує списки офірувачів та суми пожертв “на Кобзареву церкву”. Ми сподівалися, що наша ціль — широко сповістити громадськість про акцію спорудження храму біля Чернечої гори в Каневі, — досягнута. Що приклад першого телеканалу буде підтримано іншими телекомпаніями, ЗМІ, радіоканалами в Україні. Ми вірили в доброту сердець і національну єдність народу.

До кінця вересня сума на рахунок виросла до 21 тисячі грн.

“В ЦЕРКВІ ТІЙ — САМА ДУША НАРОДУ”

Так розпорядилася доля, що слова подяки кожному з тих, хто підтримав просвітянську акцію, висловлювали ми, працівники “Слова Просвіти”. І робили це з великою вдячністю і любов’ю. Інакше й бути не могло: люди, які надсилали гроші, розповідали

про свої проблеми й почуття. Їхні листи й імена оприлюднювалися в нашому тижневику: “Наш Східний регіон геть зросійщений та “зіноземлений”. У нас тут “губернія”, “первая столица”, а наш районний Куп’янськ має “муніципалітет” на чолі з “мером”. Щоб тут бути українцем, доводиться долати такі труднощі, ніби весь час пливеш проти течії”, — писали Володимир Микитович та Віра Андріївна Зубарі. І ми їх добре розуміли: акція “Збудуймо Кобзареву церкву!” теж рушила проти течії, бо урядові структури не надавали їй жодного сприяння.

...Багато сьогодні доводиться чути взаємонарікань: мовляв, люди інертні, байдужі, роз’єднані, дезорієнтовані, нема в народі однастайності... “Тарасова церква” явила протилежне. Аби не бути голослівною, процитую уривки з листів бодай деяких учасників акції: “Кобзарева Церква” потрібна нам усім, навіть не віруючим у націоналізованих чи конфесійно-привласнених богів. Бог один, як і один для нас, українців, Речник правди — Кобзар”. (Василь Бучко, с. Злуква Галицького району Івано-Франківської обл.)

“Унеділю, 9 листопада 2003 р., райоб’єднання “Просвіта” та райорганізація Української народної партії провели спільну акцію щодо збирання пожертв на будівництво Тарасової Церкви... Перед початком заходів до присутніх звернулися священники ГКЦ та УПЦ КП отці Василь та Михайло, які розповіли присутнім про велике значення благодійного заходу в справі єднання всіх українців. У ході акції було зібрано 2120 гривень”. (Володимир Бойко, голова Вижицької районної організації УНП, заступник районного об’єднання ВУТ “Просвіта”)

А Володимир Корсунський, поет-пісняр із Северодонецька, прочитавши в “СП” № 43, 2003 р. про те, що 80-річна мешканка села Бовші Галицького району Івано-Франківської області Лілія Горбата, з якою разом живуть зять, прикутий до ліжка, дочка і внук, пожертвувала половину

своєї пенсії, долучився до акції, написав “Присвяту” пані Лілії:

“...бідна та сім’я —
як в пастці лева;
Душі ж їх туди,
у Канів линуть,
Де збудують Церкву Кобзареву.
Сонечко вставатиме зі Сходу,
Храму і Тарасу посміхнеться.
В Церкві тій — сама душа народу,
Що здавна українським зветься”.

Пані Гольдфельд І. А. з Харкова написала: “Я — пенсіонерка, посилаю на Кобзаревий храм, хоч і невіруюча, але цей Храм має споруджуватися всім народом”.

Надходження з Донецької, Луганської, Запорізької, Харківської, Кіровоградської, Дніпропетровської областей, з Криму підтверджували нашу мету, яку чітко сформулювала від імені жертводавців Г. Ф. Зелінська з Тернополя: “Віriamo, що Тарасова Церква стане символом віри, нації, єднання українського народу”.

Пожертви надходили і від окремих осіб, і від організацій, хороших колективів, мешканців одного будинку і т. д. І ні географічні адреси, ні політичні симпатії не впливали на рішення взяти участь в акції: “Хай наша жертва буде на любов і злагоду між народами! Бог і Україна — єдині!” — писали нам освітяни м. Миколаєва...

2004 рік розпочався доброю новиною: у святкові дні відбулося освячення відновленого храму Різдва на Поштовій площі в Києві. Як відомо, саме тут відбувалося відспівування праху Кобзаря перед його останньою дорогою на Чернечу гору в Каневі. Народний художник України Анатолій Гайдамака запропонував у своєму проєкті Тарасової Церкви поєднати два виразні архітектурні елементи — метафори до життя й смерті Тараса Григоровича Шевченка: колони, що символізують Петербурзьку Академію, де вчився і в приміщенні якої помер Кобзар, і верхів’я храму Різдва, де його відспівували. Втім, були й інші пропозиції: щоб Тарасова Церква нагадувала вимріяну ним хату, аби храм був дворівневий — на першому — вхід-брама, тут можна було б ознайомитися зі списками жертводавців, народним іконописом, подарунками від відвідувачів Тарасової гори. На другому — приміщення для релігійних відправ. Церква мала належати Національному заповіднику, входити в його володіння.

До речі, просвітянська акція викликала чимало цікавих пропозицій, як-то Всеукраїнський театральний фестиваль, який би представляли театри, які мають у своєму репертуарі твори Тараса Шевченка або пов’язані з його життям і творчістю вистави; громадський чин “Шляхами Кобзаря” — насадження дерев, зокрема тополь і верб уздовж доріг, якими проїздив Поет; Тарасові криниці, обсажені калиною — символічні пам’ятні знаки на вшанування національного Пророка; книжкові виставки художніх, публіцистичних творів; документальна виставка “репресоване шевченкознавство”; огляд української монументалістики — чи всі пам’ятники Кобзарю в належному стані, чи відповідають високим художнім вимогам і т. д.

Акція показала, що український народ перебуває в силовому полі Шевченка.

Далі буде.

20 травня 2001 року, м. Канів

Доктор філологічних наук, професор Роксолана Петрівна Зорівчак — завідувач кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, створеної на факультеті іноземних мов 1998 року. Ідеться про потребу в перекладацьких кадрах високої кваліфікації, яких чекають торгові представництва України, її дипломатичні місії, консульства, посольства, міжнародні й регіональні організації (ООН, ЮНЕСКО, Рада Європи)...

Усі члени кафедри працюють над дослідженням окремих проблем перекладознавства й контрастивної лінгвістики, що вписуються в комплексну міжкафедральну наукову тему “Удосконалення методики викладання перекладознавчих дисциплін як фахових на відділі англо-українського перекладу”. Діяльність кафедри перекладознавства та контрастивної лінгвістики — гідний внесок у 350-літню історію Львівського національного університету імені Івана Франка.

Професор Р. П. Зорівчак розробляє концепцію вишколу перекладачів (усно та письмово); досліджує історію українсько-англійських літературних зв'язків, вивчає загальнотеоретичні та лінгвостилістичні проблеми художнього перекладу, своєрідність сприймання англомовними читачами українського художнього слова (зокрема творчості Т. Шевченка, І. Франка, Марка Вовчка, Лесі Українки, О. Кобилянської, українського й казкового епосу) та українськими читачами англомовної літератури (творів Дж. Г. Байрона, Г. Лонгфелло, Джека Лондона). Роксолана Петрівна — автор понад 900 наукових праць, учасник численних міжнародних форумів.

РОКСОЛАНА ЗОРІВЧАК: «НАЙСВЯТІШЕ — ВІДЧУТТЯ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ»

“Я ПРОТИ ВУЛЬГАРИЗАЦІЇ МОВИ”

— Скажіть, будь ласка, пані Роксолано, чи довго треба вчитись, щоб уміти “фахово оцінити відповідні мовні факти” (Левко Полюга)?

— Гадаю, дуже довго, навіть — безкінечно. Усі мовні факти оцінити ніхто не може, а певні — так, але треба довго вивчати, щоб і розумом, і серцем їх збагнути.

— Кажуть: “Чужу мову можна опанувати за короткий час, а рідну треба вивчати все життя”. Ви погоджуєтеся з такою думкою?

— Чужу мову вивчати не складно. Я не люблю термін “чужа мова”, — чужих мов не буває. Краще сказати: мова іншої землі, тобто іноземна мова. Все життя можна поглиблювати свої знання іноземної мови. Бо поняття “знати мову” — дивовижно широке поняття. Коли маєш справу з перекладознавчим аналізом, дуже часто розумієш, скільки у твоєї рідній мові різних запитань. Якось Віра Річ (видатна британська перекладачка української та білоруської літератури) зателефонувала мені з Лондона — я мала пояснити їй, що означає вислів “безверхий козак” у вірші Тараса Шевченка. Я запитувала багатьох шевченкознавців, мовознавців — їхні відповіді були різними. От, наприклад, як пояснити іноземцві Шевченкове — “серце мліє”? Чи воно (серце) схвилюване, чи воно перелякане — це досить складно.

— Вас мама прилучила до Слова?

— Мабуть, так. Мама прищепила мені зацікавлення мовою. Але мовою цікавилися всі у нашій родині. Батько загинув, коли мені йшов п'ятий рік. Я потім читала його статті з проблем історії, — він був великий словолуб. З генами, мабуть, це мені передалося.

— Хто нині в Україні — ті “злії люди”, на Вашу думку, що присплять Україну і “вогні її, окрадену, збудять”?

— Найбільше злих людей серед тих, що прикидаються патріотами. Бо з явним противником усе зрозуміло. А надзвичайно важко з тими, хто видає себе за патріота. Часом дехто з них “відкроею” то Крим, то Донбас. І все прикривається патріотичними фразами. Не люблю ідеї П'ємонту. Адже Т. Шевченко, В. Стус, І. Дзюба, В. Симоненко — з інших регіонів. У мене це відчуття виховували з дитинства: найсвятіше — відчуття соборності України... Згадую 1945-й. Ми, діти, знаємо про нічні виводи, арешти. І водночас нам цікаво в школі. І от з'являється вчитель — Степан Маркович Польовий, із міста Тетерів. І швидко завойовує симпатії всієї школи.

— Чим?

— Мав особливе почуття учительства. Умів зацікавити учнів. Інші вчителі, цитуючи, переходили на російську. Степан Маркович цього не робив. За ним “пропадала” ціла жіноча Зб-та школа. Учні дивовижно прив'язалися до вчителя. Він пояснював: той народ, що над Дніпром — не чужинці. Я усвідомила це ще в школі. Учитель за це поплатився, бо дозволяв собі навіть говорити на уроках про те, що “в Україні небо голубе і жовті жита”. Пройшов в'язницю, звідти повернувся з підірваним здоров'ям. Але виховав великий загін українських патріотів, позбавлених, так би мовити, галицького сепаратизму. Прищепив нам любов до чорнозему, цитуючи рядки з “Інтермеццо” Коцюбинського. Пізніше я в Артемівську (під Донецьком) вдихала цей запах чорнозему, згадуючи слова незабутнього вчителя. І взагалі, тоді вчителі були дивовижно віддані школі.

— Ви цитуєте Олеся Гончара з “Пропороносців” про роль матері у сім'ї. А ось Віра Агеєва у своєму новому дослідженні

“Апология модерну: обрис ХХ віку” констатує: “Мовний бунт сприймався молодим поколінням як складова культурного антитрадиціоналізму. Натомість найавторитетніший український радянський класик Олесь Гончар не вибирав слів для таврування нахабних “безбаченків”: “Похабщина, що поганить літературу, нахабство войовничих графоманів, засміченість літературної мови вульгаризмом, матерщиною й блатняцьким жаргоном — все це, чим так охоче добувають собі визнання молоді дегенерати”. І далі — як підсумок: “Зауважу, що саме Гончарів солодкаво-пасеїстичний стиль відчутно впливав на формування самого поняття літературної мови”. Тобто, Олесь Гончар, стверджує науковець, винен не тільки в тому, що критикує новітніх письменників, а передусім у тому, що саме стиль його творів, його мови був не таким, як слід, а “солодкаво-пасеїстичним”. То що — Олесь Гончар хіба не мав рації у своїй критиці?

— Мав абсолютну рацію. Те, що ми тепер зустрічаємо в літературі — щось страшне, мова бридка. А той стиль, який свого часу був характерний для творів О. Гончара, я б назвала неоромантичним. Нині багато хто з письменників не відчуває стилістичної різниці. Це збущання над мовою. І ті люди, що називають себе письменниками! Я не проти стилістичного новаторства — я проти вульгаризації мови. Чому президент посилав “меседж” (а не послання), а той “спіч” (а не промову)?

— А як Вам вірш С. Жадана під назвою “Продажні поети шістдесятих”? Мовляв, “поезія пишеться горлом, але це горло безнадійно застуджене”.

— Це ганебна фраза людини, яка не знає історії, не стоїть на високому рівні інтелегентності. Так, шістдесятники часто вдавалися до езопової мови, інколи мусили лицемірити. Але сказати, що в них “застуджене горло”? Та тільки за один вірш “Коли помер кривавий Торквемада” Дмитро Павличко мав би увійти в історію як сміливець. Пан Жадан не уявляє собі, що означає фраза — “Люди зі страху”. Люди тоді багато читали... Це було свято, коли хтось із поетів, наприклад, В. Симоненко, писав гостро, викривального вірша. А на сучасній поезії навряд чи можна когось виховати. Хіба можна слухати професора Григорія Грабовича, який стверджував, що в школі не треба вивчати літературу, поки не буде написана справжня її історія. Адже література — це єдине, що найбільше виховує людину в школі. Або дехто вживає термін “колоніальна література”. З такою фразою я не можу погодитися. Так, була різна література, але була й така, котра виховувала людину, і називати її “колоніальною” — дико.

“СВІЙ ГРОМАДЯНСЬКИЙ
ОБОВ'ЯЗОК Я ВИКОНУЮ”

— У “Дванадцяти обручах” Юрія Андруховича Богдан-Ігор Антонич постав як

волоцюга, шукач еротичних пригод, самогубець. Ви сприймаєте такого Антонича?

— Це мене обурило. Коли завдяки Ігореві та Ірині Калинцям, Богданові Гориню я почувала про Антонича, коли прочитала його поезії у “Жовтні”, то була захоплена образністю віршів. І раптом з'являється такий бридкий твір!

— Соломія Павличко стверджувала, що творців нового роману в українській прозі було троє: Хвилювий, Підмогильний і Домонтович. А Ви як вважаєте?

— Я дуже шаную Соломію Павличко. Вона сказала і зробила багато. Не з усім я погоджуюся. Але не можу сказати з цього приводу нічого, бо не вважаю себе великим фахівцем з прози.

— Як би Ви відреагували на таку тезу Тараса Прохаська: “Я вже давно вирішив сам для себе і можу це повторити кожному, — що роздумувати про Божий задум і різні Божі вчинки цілковито безперспективно. Бо розмірковувати інструментові про майстра безглуздо... Я не розумію все те, що відбувається. І не прошу розуміння”. А Ви розумієте, що відбувається?

— Кожен із нас хоч і інструмент, але особистість. Замислююся над тим, що я можу доброго зробити. А вже воля Бога — поза моєю компетенцією.

— Чи здатні Ви пізнавати саму себе?

— Нині не дуже багато часу, щоб думати над собою. Бо стільки проблем, скажімо, на кафедрі з паперами, наукові проблеми. Рідко зосереджуєшся на своєму завданні. Колиш на кафедрі були чотири ставки, нині — понад тридцять. Дуже допомогло те, що на наше прохання керівництво університету присвоїло кафедрі ім'я Григорія Кочура. Викладачі, окрім мене, всі молоді. Намагаємось вчитись і в студентів. Намагаємось їх виховувати ідеалістами.

— І вдається?

— До деякої міри — так. От, скажімо, був вечір, присвячений Вірі Річ. Студенти проїнялися змістом її поезії, гарно декламували. Спочатку на кафедрі не було фахівців із перекладознавства, крім мене. Тепер маємо їх багато. Гадаю, що свій громадянський обов'язок я виконую.

— Чи підпорядковують індивідуальність заголові такі рядки Ліни Костенко: “коли в людини є народ, тоді вона уже людина”, — на чому наполягає Віра Агеєва?

— Може, хтось так і думає. Я ж підпорядковуюсь інтересам загалу. Бо нація тільки так цементується. Це необхідно. Моя індивідуальність від цього не зникає. Ми живемо в суспільстві й маємо думати про нього. А взагалі найвищий вияв патріотизму — професіоналізм. Ось до прикладу. Мене змалку називали Роксоланою, ім'я мені дав батько, який кохався в історії. Академік Білодід мені навіть якось закинув, що я не дотримуюся (у своєму імені, звісно) правопису. А я сказала, що роблю це в пам'ять про батька. А коли була в Урбана-Шампейн (штат Іллінойс, США) на конгресі, то окремі представники діаспори

запитували мене, чи зміню я ім'я на Роксолану, оскільки я намагалася переконати їх у тому, що правопис у нас має бути один, без орієнтації на діаспорний варіант. Оскільки йдеться про соборність України. І я пообіцяла їм: відтепер я — Роксолана, а не Роксоляна. Важливо, щоб не було в українській нації непотрібних розмежувань.

— “Старість не може казати неправду, — читаємо у Юрія Яновського (“Майстер корабля”). — Нащо вона їй здалася?.. Вже видно край дороги й неминучість. Проживши життя, можна мати мужність нарешті подивитися всім у вічі”. Справедлива думка? Що каже Ваш життєвий досвід?

— Цілком раціональна фраза. Краще б її в молодості говорити. Ще більша відповідальність приходить з віком.

— Максим Стріха вважає, що Україна може вижити в нинішніх умовах завдяки національній науці й вищій освіті. Чи має він рацію?

— Я дуже ціную Максима Стріху. Звісно, він має рацію. Але якби вищій освіті дали більше волі.

— Що може витягнути Україну з багна? Проповідь громадянського суспільства чи, на думку Ярослава Дашкевича, “тільки націоналізм”?

— Це — взірць надзвичайно розумної, стійкої людини. Але ми у слово “націоналізм” вкладаємо різні поняття. Якщо це почуття обов'язку перед своїм народом, — то я згодна. Щоправда, ми повинні собі сказати: Україна вже не буде ніколи такою, якою її мріяли побачити борці за її незалежність в 30—40-х роках.

— Ірина Жиленко пише: “Тайна народження, тайна людського життя, тайна смерті. І за смертю — теж тайна. І тільки — тайна”. Що для Вас найбільша тайна?

— Все, що вона сказала. А взагалі, треба жити, поки живеш. Тайн багато.

— Ви щаслива людина?

— Кожна людина, яка живе і любить свою працю і родину, повинна почуватися щасливою.

— Ви майже півтора року працювали в Інституті славистики Лондонського університету. Чи є різниці між їхніми і нашими ВНЗ? Чи легко увійшли в колектив?

— Дуже легко увійшла. Щоправда, до деяких звичаїв капіталістичного світу було тяжко звикнути. Я думала, що там усі люди знають дуже багато. Виявилось, що мене таки багато чого навчили в університеті. Ми були за “залізною завісою”, але працювали. У них просто гарні умови: малі навантаження і великі зарплати. Були там і нащадки російських аристократичних родин, яких революція вихлюпнула за межі Росії. Ставилися до мене з деякою погордою. Та й справді: що за українці? Хіба є така мова — українська? Це у них у крові.

— Пишете у своїй книжці “Боліти болем словом слова нашого” — “Сердечна подяка моєму мужеві — Василеві Олександровичу Зорівчаку, чия постійна самовіддана допомога важить так багато в моєму науковому житті”. Гарно сказано. А в не — науковому?

— У тому відношенні я дуже щаслива. Він абсолютно відданий сім'ї. Брав на себе дуже багато обов'язків, мені дуже поталанило.

Замість післямови. “До англійської, американської і канадської літератури ім'я Тараса Шевченка входить значною мірою одночасно. У популяризації літературної та мистецької спадщини Т. Шевченка серед англійських читачів беруть участь різні за своїм світоглядом, знанням і талантом письменники, публіцисти, громадські діячі й, на жаль, досить рідко професійні перекладачі, що й накладає свій відбиток на якість перекладених творів та на сприймання творчості поета... Поступово Шевченкова творчість входить як естетична цінність в англомовні літератури. Поет давно був знаний у колах українських іммігрантів як поет-патріот, символ болючо-коханої, але навіки втраченої Вітчизни, в академічних — як об'єкт наукового дослідження. Тепер ширші читацькі кола англомовного світу при звичаються сприймати творчість Тараса Шевченка як художнє втілення історичної пам'яті українського народу, як одну з найякравіших сторінок у світовій літературі нарівні з творчістю Дж. Г. Байрона, О. С. Пушкіна, В. Вітмена та ін.” (Роксолана Зорівчак. Сприйняття особистості та творчості Тараса Шевченка у Великій Британії // Все-світ. — 2011. — Ч. 3-4. С. 211-212).

Спілкувався Богдан ЗАЛІЗНЯК

Світлана ОРЕЛ,
Кіровоград

“ЦЕЙ КОЛЕКТИВ МОЖНА ВВАЖАТИ КРАЩИМ У СВІТІ”

А його шлях до танцю був непростим. Ще будучи дитиною, побачив виступ групи Миколи Анкудінова і загорівся мрією сценічного танцю. Анкудінов у тодішньому, ще довоєнному Кіровограді, був епохою. Послідовник танцювальних традицій театру корифеїв (добрі класичні традиції сценічного народного танцю закладалися ще ними, може, тому й тримаються так міцно) він десять років стояв на чолі розвитку хореографічного мистецтва краю: дитячий колектив працював при палаці піонерів, дорослі танцювали в клубі “Металіст”, а кращі танцівники поповнювали балетну трупі обласного музично-драматичного театру імені М. Кропивницького.

Але всього цього тоді юний Анатолій Кривохижа ще не знав і страшенно хотів записатися до танцювальної групи, виступ якої побачив. Але батько, простий український селянин, не сприймав танець як можливу майбутню професію сина і довести протилежне йому було практично неможливо. Повірів батько у танцювальну зірку сина лише в 60-му. Коли уже відомий хореографічний ансамбль “Ятрань” повернувся з Москви, де триумфально виступив під час декади українського мистецтва, з орденом Трудового Червоного Прапора.

Та перед тим ще була війна. Анатолій Кривохижа належить до тих, хто пройшов її рядовим від початку до кінця. Якось, коли перебував у госпіталі на території Австрії, перед пораненими виступила концертна група, у складі якої були й земляки-кіровоградці, вихованці Миколи Анкудінова. Молодому бійцеві Анатолію Кривохижі страшенно кортіло підійти до них, приєднатися до земляків, розказати, як він любить танець і мріє про нього, але посоромився. І все ж та зустріч, вважає Анатолій Михайлович, остаточно вирішила його професійну долю: на танцюристів дивилися, як на святих.

Вчився і перші кроки робив далеко від дому — Челябінськ, Омськ, Гомель, Дніпропетровськ, і тільки 1957-го повернувся до рідного Кіровограда.

І одразу ж почав активно працювати з танцювальною групою, поступово й назва знайшлася — “Ятрань”. Готували різні народні танці, в основному російські, цей матеріал тоді був краще знайомий Кривохижі.

Але знайомство з Павлом Вірським, який і запросив їх до участі в декаді українського мистецтва в Москві, круто змінило напрям творчих пошуків Кривохижі. І сьогодні через роки він визнає, що вплив Вірського став визначальним у його творчому житті. А великий митець радив перейти від сценічного ефекту до поглибленої роботи над народним оригіналом.

Поступово “Ятрань” (працювали на базі будинку культури заводу “Гідросила”, фінансувалися обласною радою профспілок та Укрпрофрадою) освоїла у танцювальних номерах увесь річний обрядовий цикл українського календаря. Спочатку були вдалі номери, потім цілі програми. Таку програму з двох відділів переглянув Ігор Мойсеев і через імпресарію тодішнього “Держконцерту” почали готувати “Ятрань” до гастролей за кордоном. Підготовка була серйозною і тривала

ДУХ, СХОВАННИЙ У ТАНЦІ ТА ПІСНІ

Кіровоградщина вітала почесного громадянина обласного центру, володаря почесної відзнаки “Честь і слава Кіровоградщини”, народного артиста України Анатолія Кривохижу з 85-річчям. Для багатьох це ім’я невідоме, але для тих, хто в останні десятиліття був причетний до хореографічного мистецтва, воно говорить дуже багато. Художній керівник свого часу ушлявленої “Ятрані”, з якої вийшла плеяда талановитих хореографів, потім — не менш знамениті “Зоряни”, врешті — один із засновників єдиного музею хореографічного мистецтва.

Наш край іноді називають столицею української хореографії, якщо це так, то Кривохижа — король цієї столиці.

майже два роки. Зате й гастролі пройшли триумфально — США, Канада, Англія. Зали стоячи аплодували “Ятрані”, її українському духові, який вона зуміла принести на далекі континенти усупереч всьому. Хто хоч раз бачив танці “Ятрані”, тому важко забути той шал народної стихії, зодягнутий у вивірену до крихти естетику танцю, що підносить душу радістю і гордістю, зворушенням і вдячністю. Дехто з українців діаспори, хто був тоді на концертах “Ятрані”, вже самі стали керівниками різних колективів. Та лише кілька років тому в квартирі Кривохижі пролунав дзвінок із Філадельфії — просили відродити “Ятрань” і знову приїхати на гастролі. Навіть цікавилися, скільки потрібно на це коштів, та, на жаль, це вже неможливо.

А тоді, пригадує Анатолій Михайлович, їхній перший концерт відбувся у Нью-Йорку в Радіосіт мюзик-хол, пройшов він із великим успіхом. А через якийсь час у газеті “Нью-Йорк-таймс” з’явилася рецензія: “Ми бачили ансамбль Мойсеева з його експресією, ансамбль Вірського з його філософською розсудливістю, а в “Ятрані” є все це, але з більшою природністю. І тому треба вважати цей колектив кращим у світі”.

Анатолій Кривохижа припускає: саме це стало початком кінця “Ятрані”. Кому сподобається, коли про твого конкурента таке пишуть на весь світ?

А тут ще одна біда: двоє хлопців, учасників ансамблю, у супермаркеті випадково чи спеціально не заплатили за ковбасу. Це помітили, їх оштрафували. І ця пляма стала ніби постійною причиною заборони подальших закордонних гастролей. Багато хто вва-

жає, що той казус був не випадковим, а старанно спровокованим — не могло КДБ допустити такого українського тріумфу.

Правда, офіційно ніхто нічого не забороняв. І “Ятрань” десятки разів викликали на перегляди з приводу гастролей то в Канаду, то в Японію, то в Італію. Якось у кулуарах одного такого перегляду в Одеському оперному театрі до Анатолія Михайловича підійшов чоловік у цивільному і попередив: “Вам пропонуватимуть гастролі в Канаді, то Ви відмовтеся, скажіть, що Ви вже заангажовані в Італію!” І Анатолій Михайлович зрозумів — цю стіну не проб’єш, і це надломило його. Десять років колектив був невиїзним.

“З БЛАГОСЛОВЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРПСІХОРИ”

Не можна сказати, що йому взагалі не давали працювати. Ні, справ було багато. Інший би тільки мріяти міг про підготовку до виступів зведених колективів під час відкриття та закриття Олімпіади-80, всесвітнього фестивалю молоді. Ансамбль танцю Башкирії, Київський балет на льоду, де ставив вікопомний “Цвіт папороті”. Але все це не приносило тієї радості, того піднесення творення, яке мав у “Ятрані”. Вже пізніше, коли ансамбль припинив своє існування, його учасники вирішили зустрітися. Приїхали майже всі, хоч доля й розкидала по світу, приїхали з бажанням, з радістю, бо те, що їх об’єднувало у цьому колективі, становить найсакральніше людської душі.

— Стильки вогню, радості творчості, духовного піднесення, — говорить колишня учасниця “Ятрані”, а нині балетмейстер обласного академічного музично-драматичного театру імені Марка Кропивницького Жанна Олійниченко, — ми не відчували ніде.

Помандрувавши по чужих колективах, Анатолій Кривохижа повернувся в Кіровоград, де очолив тоді (середина 80-х) зовсім молодий колектив “Зоряни” обласної філармонії. Тут втілював те, що розпочав у “Ятрані” — фольклорні, обрядові вокально-хореографічні сюжети, постановки зримої пісні. Не дарма пізніше “Зорян” назвали не просто ансамблем — театром пісні, музики і танцю.

Тоді на заваді стала фінансова криза 90-х. Артисти масово виїздили за кордон, щоб заробити на життя, бо були періоди, коли навіть невеличкі зарплати не виплачувалися по кілька місяців. Але “Зоряни” завдяки ентузіазму директора Кіровоградської філармонії Миколи Кравченка, творчому запалу провідної солістки, народної артистки України Антоніни Червінської, того ж Анатолія Кривохижі, вистояли.

І сьогодні, попри похилий вік, Анатолій Михайлович ще потроху працює з колективом. Тим більше, що “Зоряни” мають повторити гастрольне турне “Ятрані” — отримали запрошення виступити в США. До речі, у Кіровограді побував колишній юний прихильник виступів “Ятрані” на американському континенті, а нині очільник одного з найвідоміших художніх колективів української діаспори, художній керівник танцювального ансамблю “Волошки” Тарас Левицький, завдяки якому і став можливим цей проект. Очевидно, цього разу ніщо не повинно зашкодити, аби українські пісня і танець вчергове вразили Америку.

Анатолій Михайлович упевнений, що роль “Ятрані” ще до кінця не осмислена, не оцінена. Одним з її продовжень можна вважати створення єдиного музею хореографічного мистецтва. Розташований він на хуторі Надія, у родовому гнізді українських корифеїв, засновників українського професійного реалістичного театру, які, власне, й ввели український народний танець на сцену.

А розпочався він із того, що колишній учасник “Ятрані”, нині керівник народного танцювального ансамблю “Юність” Борис Кокуленко, збираючи матеріал для своєї книги “Степова Терпсіхора”, паралельно почав збирати й експонати майбутнього музею. А народний артист України, голова Національної спілки хореографів Мирослав Вантух запропонував зробити музей всеукраїнським, бо тут зібрано експонати, які стосуються української хореографії усього світу. Тільки з Нової Зеландії поки що не відповіли, але, як виявилось, українські танцювальні колективи є і там.

Сценограф Павло Босий розробив новий сучасний проект оформлення музею, тут має працювати методичний центр, фільмотека. Зараз готується вже третій фільм з циклу “З благословення української Терпсіхори”, який знімає Кіровоградська облтелерадіокомпанія.

— Я займаюся розбудовою музею ось уже п’ятий рік, — говорить Анатолій Кривохижа, — і фактично цим живу.

Паростками “Ятрані” можна назвати й хореографічний комплекс Анатолія Короткова, який пройшов і танцювальну, і менеджерську школу в “Ятрані”. Тут підготовка майбутніх танцюристів починається з дошкільного віку, далі школа-ліцей і мистецький факультет Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Про цей комплекс, як і про ансамбль “Пролісок” при ньому, можна багато розповідати. “Пролісок” має безліч престижних нагород, його можна назвати одним із кращих не лише в Україні, а й в Європі.

Вихованці Кривохижі та “Ятрані” — керівники відомих і перспективних колективів “В гостях у казки” та “Росинка” подружжя Русолів і Чайковських.

Такий короткий перелік плодів творчої праці народного артиста Анатолія Кривохижі, який зумів торкнутися глибинних сил духу нашого народу, схованих у танці та пісні, і помноживши їх на власний талант та професіоналізм, досягти вершин.

Сергій ГОРИЦВІТ,
Одеса
Фото автора

Міжнародний фестиваль “Два дні й дві ночі нової музики” народився 17 років тому в Одесі, його ініціатором-заспівувачем стала Кармела Цепколенко. Талановита композиторка, досвідчений педагог — професор Одеської музичної академії ім. А. Нежданової наділена чудовими організаторськими здібностями й потужним магнетизмом, здатним згуртовувати однодумців. Це їй належить ідея влаштувати в нашій чорноморській столиці 48-годинний марафон новаторської музики, це завдяки її зусиллям він із всеукраїнського виріс до міжнародного, визнаного у Європі. А ще Кармела створила в Україні секцію Міжнародного товариства сучасної музики (ISCM).

Таким же заспівувачем фестивалю “2Д2Н” є німецький композитор і диригент, професор Фрайбурзького університету музики Бернгард Вульф. Незмінний президент фесту засвідчує, що завдяки одеситам нова музика “прописалася” тепер у Монголії, Киргизстані, Казахстані та інших країнах. Уже і в Європі прагнуть використовувати одеський досвід і влаштувати дводобові фестивалі, а

НОВА МУЗИКА З ОДЕСЬКОЮ ПРОПИСКОЮ

твори українських і зарубіжних композиторів після прем’єри в Одесі звучать повсюдно.

Нинішнє свято нової музики збило близько трьохсот композиторів і виконавців. Концепція його залишається незмінною, адже вона унікальна й дозволяє спресувати крім музики інші види мистецтва — театр, кіно, інсталяцію, живопис. Цього разу всі іноземні учасники підготували хоча б по одній п’єсі українських композиторів, і вони прозвучали в Одесі як прем’єри. Як і завжди, разом із Кармелою Цепколенко особливо відзначилися її колеги-одесити композитори Юлія Гомельська, Альона Томльонова та Людмила Самодаєва.

На нинішньому фесті виступало багато альтів, а з Австрії навіть прибав чудовий ансамбль альтистів “PLUS”. Відчутно зросла кількість ансамблів перкусистів. Спершу виступив заснований Бернгардом Вульфом майже сорок років тому колектив із Фрайбурзького університету музики. Він виконав твір монгольського композитора Нацагійна Жанцаннорова “Країною Чингіза”. Та особливо прихильно зустріли слухачі музичну

композицію українського композитора Володимира Рунчака “Як козаки султану листа писали”.

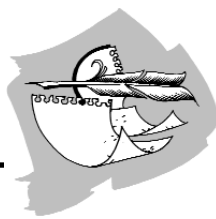
Розмаїтість фестивальної програми давала кожному слухачеві й глядачеві змогу вибрати те, що кому більше до вподоби. Одні були у захопленні від майстерності польського оркестру “Симфонія Ювентус” та вітчизняного ансамблю “Нова музика в Україні”. Інші віддавали перевагу інструментальним дуетам “Фенікс” (Бельгія), “Рунедо” (США), “Фреву” (Норвегія). Одеське тріо бандурист “Мальви”, із яким співпрацюють відомі композитори, вразило своїх шанувальників сучасними інтерпретаціями українських народних мелодій.

Фестиваль митців-новаторів став масштабним оглядом нових напрацювань у сфе-

Ансамбль перкусії Одеської музичної академії ім. А. Нежданової

рі модерної музики, своєрідною школою виконавської майстерності, сприяв розвитку творчих контактів між представниками різних країн. Його високий рівень засвідчив потужність української культури, яка не поступається кращим європейським і світовим зразкам.

ВИНОГРАДНИК РОМАНА КУДЛИКА

Василь ГОРИНЬ,
заслужений працівник культури України

Аж не віриться. Українському поетові й перекладачеві, незмінному редактору, завжди молодому Романові Кудлику виповнилося сімдесят.

Народився він 4 травня 1941 року в місті Ярославі (Польща). Батько Михайло за всіх часів був службовцем, мати Іванна — вчителька. 1945 року горезвісна “Вісла” змінила життєву течію, і широкий потік лемківського люду із питомих українських земель було переселено на терени західних областей УРСР. Того року родина Кудликів (батьки, двоє синів — Богдан і Роман) також була депортована і опинилася в Дрогобичі. Там 1946 року народилася сестра Ірина. Так Дрогобиччина стала рідною для лемківської родини, родового гнізда Кудликів.

У Дрогобичі 1958 р. Р. Кудлик закінчив із золотою медаллю середню школу, рік працював у редакції газети містечка Комарно поблизу Городка. У дрогобицькій обласній газеті “Радянське слово” з’явилися його перші вірші, які благословив Микола Ільницький. Витоки його віршування, очевидно, з антоничівських джерел, адже про поета Богдана-Ігоря Антонича Роман Кудлик почув раніше, ніж Дмитро Павличко, Ігор Калинець чи навіть Микола Ільницький, котрі здобули славу відкривачів імені Антонича, бо ж батько розказував у дитинстві Романові, як вчився з Антоничем у польській гімназії, а мати-педагог прищепила синові любов до віршованого слова. Із перших кроків у творчості Р. Кудлик осягнув, що мова поезії може бути розмовною, а тому, облюбувавши собі вільний вірш — верлібр, уже першу збірку іменував “Розмовою” (1963).

Р. Кудлик стає вельми популярним — ще студентом Львівського університету імені І. Франка — завдяки чітко зарисованій індивідуальності. Він вмів вловлювати нові віяння в літературі. Відчував, що займає майже вільне місце в українському поетичному віршуванні: творення модерних образів, витончених метафор і несподіваних порівнянь — усе вкладалося у вільний вірш. Свій поетичний хист шліфував під впливом європейської та світової поезії. Так поезії збірки У. Вітмена “Листя трави”, здавалося, паростками проростали в поетичну структуру двадцятирічного українського поета. Отого струнного, делікатного, інтелігентного, — інтелігентність Роман ніс у собі органічно, — все це поєдну-

валося з енергійністю, навіть спортивністю.

Благодатна пора наступала для української поезії: відкривалися спецфондівські зібрання творів письменників Розстріляного Відродження, поети-шістдесятники відкривали нові обшири української літератури: В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Драч, В. Стус.

Тим часом навчання в університеті Р. Кудлик поєднував із працею у львівських обласних газетах, а згодом і в журналі “Жовтень” (нині — “Дзвін”). Закінчивши університет (1964), ще якийсь час працював у “Жовтні” та був звільнений за виступ проти переслідування й арештів української творчої інтелігенції.

Він стояв перед обов’язком громадянським і покликанням поетичним (“Чому тут немає наших друзів?” — запитав на спілчанських зборах за участі обкомівського функціонера). Тепер відкривалася одна дорога — іти разом із ними. Але як іти, коли їх повели, а інших, таких як він, залишили тут “під ковпаком”, обмеживши можливість спілкування, друкування, навіть змогу працювати, можливість творити.

Треба було звикати до нових умов, а свого імені тут, “на волі”, не опоганити лжесловом. Обставини вимагали пристати на хоч яку-небудь роботу, шукати прихистку в установах, не дуже близьких до літературної творчості. Про резигнацію не могло бути й мови. До всього долучили ще й виступ на похороні друга-композитора, що ніяк не вписувалося в офіційну парадигму, і того йому прощати не збиралися.

Довго довелося чекати повернення до журналу. Поет сподівався, що разом з іншими Романами (хіба можлива львівська література без Романів?) вдасться повернути стерно, щоб прямувати новим річищем. Невдовзі часопис “Дзвін” за керівництва Романа Федоріва набув нової сутності — літературної, суспільної, культурологічної.

Отож для Р. Кудлика, якому громадянська совість не дозволяла зійти з обраного шляху, настали часи пошуків роботи. Працював у багатотиражній пресі, на телебаченні, у Львівській філармонії... Від 1980 р. знову в журналі “Дзвін”; спочатку на посаді завідувача відділу критики, згодом — заступника редактора, а від квітня 2001 р. — він головний редактор часопису. 1989 року

був одним із організаторів та працівників газети “Просвіта”.

Перша книжка поета “Розмова” побачила світ 1963 р. у київському видавництві “Держлітвидав”. Це була так звана касета — серійне видання перших збірок поетів. Згодом вийшли з великими інтервалами інші збірки Романа Кудлика: “Весняний більярд” (“Молодь”, 1968), “Яблунові ліхтарі” (“Каме-ня”, 1979), “Листя дикого винограду” (“Молодь”, 1987), “Горішня брама” (“Дніпро”, 1991), “Нічне збирання винограду” (“Просвіта”, 2007). До останньої книжки увійшли ранні твори поета, які свого часу не могли бути опубліковані. У поезії Р. Кудлика особливий вимір суспільних проблем, який обумовлюється громадянською позицією автора, активністю поета. Він намагається ламати усталені схеми поетики, творить власний канон і в ньому втілює свої задуми. Йому пишеться завжди легко, а особлива ритмічність поетичної техніки полонить читача. Тематично його вірші — це провінційні картини, ситуації малих містечок, аура їхніх вулиць; образи винограду і калини, дерев і квітів, трави — найхарактерніші в його поетичній палітрі.

Низка ритмічних поезій Р. Кудлика чекали свого композитора, і вони знаходилися, творча співпраця митців увінчувалася успіхом. Поет-пісняр разом із композиторами Володимиром Івасюком, Ігорем Білозіром,

Богданом-Ігорем Янівським та іншими створили низку відомих пісень: “О сизокрилий птах...”, “Я — твоє крило”, “Батьківське жито”, “Чумацький шлях”, “Барвисті сніги”, “Вишнева віхола” та ін. Пише поет і пісенні тексти до вистав львівських та київських театрів, а також лібрето опер і мюзиклів. Роман Кудлик — автор лібрето опер Богдана Янівського “Олеска балада” та “Царівна Жаба”, які витримали близько сотні вистав на сцені Львівського національного театру опери і балету ім. Соломії Крушельницької. А на сцені Першого українського театру для дітей та юнацтва у Львові з успіхом ішли та йдуть його мюзикли (композитор Богдан Янівський) — “Лис Микита”, “Перстень спокуси”, “Незвичайні пригоди в Країні ігор” та ін.

Поезії Романа Кудлика перекладено на англійську, білоруську, болгарську, російську, румунську, серболужицьку, французьку та інші мови. Виступаючи і сам як Перекладач зі слов’янських мов, Р. Кудлик дав українському читачеві низку поетичних і прозових творів зарубіжних авторів.

Поет Кудлик видрукував у часописах більше десятка оригінальних портретів-есеїв українських письменників, літературознавців, композиторів, художників, артистів. Побратимам дарував поетичні присвяти.

Романові Кудлику — сімдесят. Сімдесят років журналові “Дзвін”, що в різні часи прибирав різні назви: “Література і мистецтво”, “Радянський Львів”, “Жовтень”, “Дзвін”. Очолювали редакцію різні редактори: Петро Козланюк, Юрій Мельничук, Ростислав Братунь, Микола Романченко, Роман Федорів. Десять років головним редактором журналу “Дзвін” є Роман Кудлик, мій однокурсник, з яким у мене щира дружба, спільні ціннісні орієнтації, погляди на життя, літературу, поезію. Ми не припиняємо суперечок про новелу чи баладу, хоча знаємо, що про ці ліро-епічні роди (улюблені жанри поета) краще сказали наші вчителі Іван Денисюк та Григорій Нудьга, чи наш друг Тарас Салига. До того ж Ювіляр жанрово урізноманітнює свою творчість романом, казкою, апокрифом, монологом, притчею.

На завершення. Роман Кудлик — член Національної спілки письменників України від 1965 року. Лауреат премії імені Василя Мисика (1997), Фонду Воляників-Швабінських при Фундації Українського вільного університету (2000) та премії ім. М. Шашкевича (2002).

Валентина ЄФРЕМОВА,
голова Роменського міського відділення
УФК, заслужений працівник культури України

*“Історія не знала такого органічного
злиття поета і його народу...”*
Чингіз Айтматов

У золотій залі Українського фонду культури відбувся черговий Пленум правління, на якому обговорювалися питання за програмою “Тарас Григорович Шевченко”.

Нинішній — 2011 рік — рясніє Шевченківськими датами і пам’ятними віхами з життя Кобзаря: 9 березня — день народження; 10 березня — 150 років від його смерті; 20 травня — 50 років із часу встановлення Республіканської премії його імені в галузі літератури та мистецтва (нині Національна премія України імені Тараса Шевченка); 22 травня — 150 років як перепоховано Шевченка в Україні, на Чернечій горі (відтоді — Тарасова гора).

Як зазначив голова фонду Б. І. Олійник, весняна пора стала знаковою в житті Тараса Григоровича, і радісними, і сумними подіями. Але ми не уявляємо своєї держави без Шевченка, і шановуємо пам’ять світоча українського слова різними широкомасштабними заходами. В центрі довгострокової програми УФК — “Тарас Григорович Шевченко”, відродження, збереження й розвою національної культури. Це конкретні заходи з охорони та упорядкування місць, пов’язаних із життям і творчістю великого поета, прилучення якнайширшого загалу до спадщини національного генія.

ПЛЕНУМ УКРАЇНСЬКОГО ФОНДУ КУЛЬТУРИ — 2011

За допомогою Фонду поповнилася експозиція музею Т. Г. Шевченка у Канівському заповіднику такими раритетними експонатами, як музичний інструмент торбан (який за переказами тримав у руках Тарас Григорович, перебуваючи в Ромнах 1845 року). Передано також тематичний gobelen роботи В. Федька “Наша дума, наша пісня...” й живописні та графічні твори. Низка акцій відбулася під час походу-реквієму від Санкт-Петербурга до Канева у травні 1991 року.

Завдяки співпраці УФК з Міністерством освіти України та кіностудією ім. О. Довженка було створено художньо-документальний багатосерійний кінофільм, у якому відтворено життєвий шлях Шевченка на побутово-історичному тлі.

Проводяться щорічні Міжнародні літературно-мистецькі свята “В сім’ї вольній новій”, організатором яких є заслужений діяч мистецтв України, поет Михайло Шевченко.

Іменем Тараса Шевченка освячена найвища державна нагорода України у галузі культури.

В обговоренні взяли участь голови обласних та районних відділень, які є авторами безлічі яскравих проєктів, справ присвячених Т. Шевченку. Так, у центрі пильної уваги товариства — захист заповідника у Каневі від промислового будівництва на лівому березі Дніпра, а також від спорудження причалу біля підніжжя Тарасової гори. Ці об’єкти

створювали дисонанс із могилою поета, тому їх буде побудовано в інших місцях.

Загроза втратити Шевченківський дух біля багатьох значних місць в Україні, де побував Шевченко, тримає членів обласних відділень фонду напоготові. Так, Волинське обласне відділення працює за програмою “Шевченко і Волинь”. Серед широкомасштабних заходів слід відзначити збір коштів на спорудження пам’ятника Т. Шевченку в Луцьку, Ужгороді, Львові. Житомирське відділення разом з Товариством “Просвіта” реалізує програму “Наша мова калинова”. Харківські побратими щороку проводять Шевченківське свято “У вінок Кобзареві”. Полтавчани започаткували літературні свята “Тарасові читання”, вельми популярні серед шкільної молоді. У Тернополі, Запоріжжі, Миколаєві проводяться мистецькі виставки.

До команди Роменського відділення Українського фонду культури входять енергійні, творчо обдаровані люди, не байдужі до долі рідного краю. Кожен із 18 членів відділення представляє основні сфери громадського життя міста Ромен. Це юристи, історики, краєзнавці, педагоги, журналісти, громадські діячі, члени Роменської “Просвіти”, члени Всеукраїнського фонду ім. Т. Шевченка.

Значну роботу проводять активісти відділення — виконавчий директор В. Стрельченко, заступник голови з організаційної роботи О. Малко, заступник голови з наукової роботи, го-

лова Роменської “Просвіти” Г. Діброва, заступник голови з адміністративно-господарчої роботи Ф. Одягайло, редактор альманаху “Ромен” В. Клейних та багато інших членів товариства.

Роменчани пишаються тим, що центр міста от уже понад 90 років прикрашає пам’ятник Т. Шевченку, споруджений відомим скульптором, кінорежисером І. Кавалерідзе. Монумент встановлений на місці, де був розташований намет, в якому 1845 року жив Т. Шевченко. Історія свідчить, що 1818 року майбутній декабрист С. Волконський, під час перебування на Іллінському ярмарку, розпочав кампанію з викупу Т. Шевченка з кріпацького поневолення. Поважний генерал, герой війни 1812 року, при всіх орденах і медалях ходив по місту і власноруч збирав кошти. А вдячні мешканці майже через століття почали збір коштів на спорудження пам’ятника Т. Шевченку... На постаменті вигравірувані слова поета: “І оживу, і думу вольную на волю із домовини воззову...”. Міська адміністрація постійно влаштовує святкові урочистості біля улюбленого монумента, який прикрашає історичний центр міста в оточенні квітучих каштанів. Ось і лунає вільне слово від вдячних нащадків Тараса, які поспішають вклонитися пам’яті свого геніального побратима.

Так оживає дума світоча українського народу, гуртуючи нас навколо його дороговказів про волю, правду, міцну родину та щасливу долю...

«ПРО ШАНУ ТРЕБА ДУМАТИ НЕ НА ЧАС, А НА ВІКИ»

Валентина СЕМЕНЯК-ШТАНГЕЙ,
член НСЖУ, с. Великі Гаї
Тернопільської обл.

Так сказав гетьман України Іван Мазепа. Я довго шукала шлях до розуміння його істинної сутності. Інформація, що потрапляла до мене, була різноманітною. А слово “анафема” здавалося чужим та відразливим. Однак інтуїтивно відчувала, що за цією Величною Постаттю криється глибока таїна. Бог — то Вселенська Любов. Він не може ні карати, ні, тим більше, проклинати подібних до себе. А саме це — прокляття — означає слово грецького походження “анафема”. Заглянувши у “Релігієзнавчий словник” (1994 р., Інститут філософії НАН України), я зрозуміла, що насправді то були справи людських рук, а не Божих. А впровадив анафему в середині V століття Халкідонський Вселенський собор — “від імені Бога”, так і написано у словнику...

Вистава Тернопільського академічного обласного українського драматичного театру імені Тараса Шевченка “Мазепа” розпочалася для мене не з гардеробу, як прийнято у таких випадках говорити, а... зі звичайної програмки (художник Григорій Лоїк), котру придбала біля входу в партер. Було таке відчуття, як ніби хтось на сипав мені в руки жменьку жаринок. Той вогнистий (колір) аркушик паперу, гадаю, не залишив нікого байдужим. А одразу ж почав гріти душу, бо ж очі, як відомо, це дзеркало душі. Я споглядала і дивувалася: чорна заграва на небі. Ледь-ледь пробиваються сонячні промені. Але які?! Потужні, багатообіцяючі. Здавалося, ще мить і... вийдуть Сонцем. А там, де Сонце (читай — Світло), темряві місця нема. Внизу (програмки) зображений невеличкий кінний загін. Чорна смертоносна хмара ніби втиснула вершників у землю. Першою у мене була така думка: “Господи, не знаю, хто вони, але дай їм сили втриматися, вистояти”. А визначення жанру вистави “Сповідь перед людьми і часом” одразу налаштувало на філософський лад.

Пригадався виступ відомого письменника і правохисника Євгена Сверстюка. Коли йому вручали нагороду “Світло справедливості”, він, між іншим, зронив таку фразу: “Внутрішній лад корелює з небесним ладом”. Мудро і влучно. Краще й не скажеш. Подумалося: “Яку глибоку інформацію несе в собі саме слово “сповідь”. Себто *повідати* світові (Богові) про наболіле, про найпотаємніше. Адже старослов’янське *відь* — відати — означає знати, знати про себе те, чого не знає ніхто інший і... відкритися, зрештою, “через отой світ” самому собі, своєму вищому “я”.

Вистава “Мазепа” (автори п’єси — заслужений діяч мистецтв України Богдан Мельничук, народний артист України Олег Мосійчук за творами Богдана Лепкого) почалася не тоді, коли відкрилася сценічна завіса, ні. Кожний, хто заходив до театральної зали, ніби “спіткався” поглядом об гетьманську атрибутику (скіпетр, булава, перо з чорнилом, Біблія), яка скромно “возносила” остронь сцени. Прекрасний режисерський задум:

показати таким способом, що влада насправді (у космічному сенсі цього слова) нікому, крім Бога, не належить. І ще — та булава була надто самотньою...

Перша зустріч гетьмана Мазепи з глядачем (народний артист України В’ячеслав Хім’як) відображена крізь призму материнської любові. Оце і є та “ниточка”, що допомагає зрозуміти, звідки в Івана Степановича така саможертвна і незгасна любов до рідної України. Цих внутрішніх діалогів-одкровенень на рівні серця з рідною матір’ю (Марія Магдалина — заслужені артистки України Марія Гонта, Віра Самчук) упродовж вистави небагато. Але вони дуже значимі, бо допомагають відкрити нам Мазепу з несподіваного для нас боку: він — люблячий син. А це одна із загальнолюдських цінностей. Відомо ж, що той, хто шанує батька і матір, отримує шану від Бога. І той, хто ніколи не забуває матері, ніколи не зможе забути своєї Батьківщини, витоків свого роду.

Мазепа не соромиться сам собі зізнатися: “Дуже страшно, мамо!” Оця безпосередність духу пробуджує в гетьманові велику “дитинність”. У цьому розумінні дитинність — це чистота і прозорість думок у сприйнятті довколишнього світу. Тільки людина з великим і люблячим серцем спроможна бути такою. Пам’ятає Христові: “Будьте дітьми і наслідуйте Царство Боже”. Боже Царство може бути всередині кожного з нас тільки тоді, коли наш внутрішній лад перебуватиме в гармонії з небесним. Іван Степанович Мазепа, честь і слава йому, мріє й прагне (незважаючи на царську самодержавну владу) навести такий лад на своїй рідній землі.

Кожний сценічний сюжет опоетизований, романтично піднесений і... несподівано возвеличений. У всьому вбачається легкочерпкий і непередбачений політ душі режисера-постановника, головного режисера театру Олега Мосійчука. Неперевершений діалог Мазепи з Мотрею на тлі різдвяної коляди! Хлопці, дівчата, піснеспіви, лапатий сніг, “що сипле навмання”, сором’язливий сміх, дотепні жарти. Одним словом, у всьому — Україна, її символічний образ. Але він присутній не нав’язливо, не вульгарно, а вишукано, делікатно, мудро і, як-

що хочете, щемно. І це, незважаючи на криваві події, що розгортаються довкруг. Як символічно звучать зі сцени слова одного з героїв: “Христе рожденний, спаси всіх нас!”

До речі, про символи. Їх у виставі багато, і всі вони органічно доповнюють один одного. Мерехтливий полум’я свічок налаштовує глядача на співчуття до головних героїв, на прагнення до власного очищення через духовний зміст вогню. А що вже дзвони! Час від часу вухо вловлює їх срібні звуки. Вони щоразу інші. То рвучкі, як буря, то ледь-ледь чутні, а то й... німі. І тоді немов із-під землі з’являється Блазень (народний артист України Володимир Ячмінський). У його правіці — височезна жердина колядника, на верхівці якої — пучок дрібненьких дзвоників, переплетених різнобарвними стрічками. Блазень-дзвін проходить крізь дійство на сцені, ніби крізь стіну Часу, що мимоволі вириває між минулим та теперішнім, і... відбувається процес очищення на рівні енергетичних вібрацій. Хіба що черствий душею не зрозуміє й не відчужує цього невидимого коловального процесу. Коли мовчить великий Дзвін, тоді не мовчать маленькі. Вони очищають і одночасно немов будять приспані душі до рішучого поступу... аж у сьогочасі! Їхній дзвін чути нам, сучасникам. І він, повірте, особливий: спонукає до глибинного та розважливого розвою думки й наміру в осягненні свого призначення на землі. А саме: попри всі негаразди, залишатися Людиною з великої літери.

Окремі фрази закарбувалися в пам’яті. Не можу не поділитися цими словесними перлами з читачами: “Як мало хто залишився вірним мені”, “Діти рівно такі, якими їх виховали батьки”, “У кожного чоловіка своя совість, а в декого її нема”, “Воскресення чекаєм цілий вік, і нема нам спасення”, “Наше щастя, як сонце взимку: зблиснуло і сховалося”.

Хтось нарікає, хтось, не занурившись в історичний пласт тогочася й не розставивши хоча б для себе акценти, засуджує Мазепу (згідно з поширюваними чутками минулих владних структур)... А Іван Степанович тільки однією фразою посиляє відповідь у всі три часових виміри одночас-

но (минулим, теперішнім і майбутнім поколінням), просто й дохідливо: “Іноді закрадається думка: покласти булаву і сказати: беріть хлопці, хто відважиться...” А й справді, спробуйте. Чи є серед нас такі, хто б на це зголосився? То ж бо воно і є. Щоб керувати країною, треба її любити, а щоб любити її — треба народитися в любові. Це космічна субстанція, яку не кожному дано осягнути на рівні не розуму, а саме — серця. Бог всемілостивий, бо час від часу (хоч раз на вік) але таки дає нам шанс і посиляє на землю такі світлі особистості. От тільки люд наш, зазвичай, товче воду в ступі, замість того, щоб підтримати обранця і не піддатися спокусі при істинному виборі. Бо відділити зерно від полови також треба вміти. Блазень зі сцени насправді веде діалог не з Мазепою, а з кожним із нас. Його фрази легко “приміряти” до себе й одразу ж можна почути філософську відповідь, але яку! “На світі вічного нічого немає, і щастя вічного немає. Бо якби було, то збуденіло б”. Або ось це: “Бог сотворив світ, а творять його люди”...

Під час перегляду відбувається глибоке “занурення” у давні історичні пласти-події, після чого починаєш відчувати себе духовно багатшим і, якщо хочете, мудрішим. Бо десь на інтуїтивному рівні бачиш себе причетним до всього, що було колись, що є зараз і що буде в майбутньому. Ідентифікуєш себе українцем, не відокремлюєшся від нації, як це роб-

лять сьогодні багато наших сучасників, особливо серед молодих.

Ось весілля Мотрі (актриси Алла Кулішевська, Світлана Прокопова) з Іваном (актор Євген Лацик)... А ось Іван Степанович, який прагне бути нейтральним спостерігачем усупереч велінню серця. І все це — заради щасливого майбуття інших. Тобто нас із вами. Це весілля — як три жалі, як три печалі. Здається, режисер зумів поєднати непокінчене трисюжетність проступає як одне єдине ціле. Звісно, завдяки злагоженій та відшліфованій грі плеяди талановитих тернопільських акторів, таких як Юрій Черненко, Наталя Олексів, Микола Блаженко, Андрій Малінович та багатьох інших, вистава одразу вирізняється з репертуару, бо за глибиною та філософічністю своєю нагадує... обрамлений діамант із багатьма гранями. Як мудро зробив Олег Мосійчук, використавши сучасне музичне оформлення! Завдяки цьому утворюється невидимий місточок між минулим і теперішнім часом. Тому сучасний глядач легко “вписується” в інший просторовий вимір і легко всотує в себе на клітинному рівні все, що відбувається на сцені. Без зайвого напруження. Це відчутно просто фізично!

І насамкінець про Кобзаря (заслужений артист України Дмитро Губ’як). Свідомо пишу з великої літери. Бо це — не просто символ України, а її Душа, її Голос. І він незнищенний, він вічний як сама Вічність. У виставі він “з’являється” дуже вчасно. Тоді, коли ситуація, здається, остаточно безвихідна. Його вдало доповнюють Білий і Чорний ангели (актриси Олена Складан і Юлія Яблонська). Їхня присутність не випадкова, бо нагадують нам про дуальність світу, а ще — про життя і смерть. Про ці вічні космічні категорії, які, незважаючи на контрастність, завжди крокують поруч і насправді невід’ємні одне від одного.

“Щоб державу будувати, треба в собі анархію переломити”, — звертається до майбутніх нащадків, себто до нас із вами Іван Степанович Мазепа. І продовжує: “Про шану треба думати не на час, а на віки”.

Фінальна сцена. Німий дзвін. Він розгойдується і б’є на сполох. Німий, бо ми німі. Але після “Мазепи” Олега Мосійчука, поставленого у Тернопільському театрі ім. Т. Шевченка, не тільки люди, а й каміння заговорить.

